Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 130 (15753) | 1981 оной июниин 6, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

«САГААН АЛТАЯА» СЭБЭРЭЭР АБАЯ

Хони олоор үсхэбэрилдэг манай республикын эрхэ байдалда ноопо һайнаар абажа, гүрэндөө ехээр худалдаха гэшэ колхоз болон совхозуудай үйлэдбэриин шухала хэрэг болоно. Һайн шанартай нарин ноопон сагаан алтан гэшэ гэжэ дэмы тоологдодоггүй. Энэ үнэ сэн ехэтэй продукци гүрэндөө тушаажа, ажахынууд бүхы олзо оршынгоо дүрбэнэй нэгэ хубиһаа үлүүень абана бшуу.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хонидой ноопо сэбэрээр, һайнаар хайшалжа абаха, эрхим шанартайгаар гүрэндөө худалдадаг болохо талаар республика дотор ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Колхоз болон совхозуудта хони хиргадаг олон жэжэ пунктнуудай орондо хүсэд оньһожоруулагдамал томодхогдоһон пунктнууд түхеэрэгдэлээ. Түргэнөөр, һайн шанартайгаар ноопо хайшалха Оренбургын хайшашадай арга дүршэлдэ хүнүүдые һургаха хүдэлмэри ябуулагдаһан байна. Хайшалалгын пунктнууд ноопо ябталха прессээр, ноопоной шанар тодорхойлхо лабораторёор хангагдаһан байха юм. Мүн энэ үедэ хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри ябуулагдаһанай ашаар мериноо нарин ноопо ехээр үгэдэг һүрэгүүд олошорһон жэшээтэй. Тингэжэ хонёор баян олохон ажахынууд бүхы һүрэгүүдэйнгээ ноопо арбаад үдэртэ хайшалжа дүүргэдэг болонхой. Иимэ ажахынуудай тоодо Сэлэнгын, Үдын совхозууд, Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхоз болон бусад орона.

Тингэбэшье энэ шухала хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии байһан зандаа. Ажахынуудай олохон хүтэлбэрилэгшэд, зооветеринарна болон инженерно-техническэ мэргэжэлтэд энэ хэрэгтэ харюусалга багатайгаар, хайша хэрэгээр хандадаг байна. Хайшашадаар дүршэл шадабари багатай, тусгаар һургагдаагүй, дайралдаһан лэ хүнүүдые табижарһина. Энээн дээрэһээ боложо, ноопо дээгүүр хайшалха, хонидой толгой, хүлнүүдтэ тэрэниие ехээр үлөөхэ, хонидой бэе гэмтээхэ, хэлхы ноопыень таһалха барнмтанууд дайралдана. Ноопо илгагшад болон лаборантнуудай шадабари багатай гү, али хайша хэрэгээр ажалдаа хандадаг дээрэһээ ноопоной шанар нарин һайнаар тодорхойлогдоногүй. Иимэл ушар шалтагаанууд дээрэһээ боложо, Баргажанай, Бэшүүрэй районуудай ажахынуудай тушааһан ноопоной аяар 84 процентнь дутагдалтай гэжэ тоологдоһон байна бшуу.

Эдэ бүхы дутуу дунданууднаа боложо, олохон ажахынууд ноопоной һайса хөөрөөдүй байхада хиргажа захалдаг, нүгөө зариманиинь энэ хүдэлмэреэ ехээр унжагайлуулдаг. Тиимэһээ республикамнай хэдэн жэлэй туршада гүрэндэ ноопо худалдаха түсэбөө дүүргэнэгүй ха юм.

Энэ жэлдэ КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэриие бэелүүлэн, мал ажалай үнэтэ продукци гэжэ тоологдодог хонишой ноопо сэбэрээр хайшалжа абаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха байна. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ республикамнай гүрэндөө 6800 тонно (зачётно шэгнүүрээр) ноопо худалдаха түсэбтэй. Эды шэниие тушааха арга боломжошье гүйсэд бии. Хэрбээ то хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,3 килограмм ноопо аба, 200 мянган эртын хурьгадые хиргабал, энэ даабари амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ гээшэ.

Теэд энэ шухала хүдэлмэридэ колхоз болон совхозууд яаж зэргэ бэлдэжэ байнаб гээд харахада, олон дутагдалнууд ушарна, урдын алдуу эндүүнүүд дабтагдана. Арадай хиналтын комитедүүдэй шалгаха... хонёор баян Сэлэнгын, Хяагтын, Загарайн районуудай ажахынуудта бии байһан пунктнууд бэлэн бэшэ, заһабарилагдаха зэргэтэй байба. Илангаяа Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо, Хяагтын районой Ехэ-Нугын, Хүдэриин болон Улаадайн, Сэлэнгын районой «Бестужевский» совхозуудта ноопоной шанар шалгаха лаборатори бэлэн бэшэ, пунктнуудтань заһабари хэрэгтэй байба. Яруунын, Бэшүүрэй, Улаан-Үдын районуудта электро-хайша бүхэндэ аяар 276—285 хони хүртэнэ. Мухар-Шэбэрэй, Түнхэнэй, Улаан-Үдын болон бусад зарим районуудта хонидой ноопо түргэнөөр, эрхим шанартайгаар хайшалжа абаха хэмжээ ябуулганууд тодорхойлогдоогүй байһаар.

Байгша ондо колхоз болон совхозуудта хонидой ноопо хайшалалгада һайнаар бэлдэжэ, тэрэниие эмхитэйгээр үнгэргэхэ асуудал тээсгэн республикын Министрнүүдэй Соведэй заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, тусхай тогтоол абтаһан байна. Тэрэнэй ёһоор энэ шухала хаһада хайшалхэ хүдэлмэриие июниин 10 хүрэтэр дүүргээд, энэ һарын 15—20-ной үдэрнүүдтэ колхоз, совхоз бүхэн хэр зэргэ бэлдээд байһанаа шалгалсаха болоно. Тиихэдээ бүхы хонидые 8—10 хүдэлмэриин үдэртэ һайн шанартайгаар хайшалжа дүүргэхэ эрилтэ табигдаһан байна.

Һайн шанартай ноопо ехээр абахын тула юун хэгдэхэ болоноб? Нэн түрүүн, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хонидой ноопо хайшалха эгээн зүб болзор тодорхойлхо ушартай. Энэ хүдэлмэриие эртэ эхилжэ гү, али тэрэниие оройтуулжа болохогүй. Тиимэһээ ажахы бүхэндэ ноопоной хэр бэлэн боложо байһые наринаар хаража, отарануудай ямар ээлжээгээр хайшалагдаха график баталагдаха зэргэтэй.

Хоёрдохёор, ажалай бүтээсэ, хүдэлмэриин шанар хайшашадай мэргэжэл шадабариһаа сэхэ дулдыдаха байһан элитэ. Ушар иимэһээ хайшашадаар дүршэл шадабаритай, тусгаар һуралсаһан хүнүүд лэ томилогдохо болоно. Урда жэлнүүдэй бодото байдалһаа абаад үзэхэдэ, олохон ажахынуудта хайшашадай хахадынь тооной һургуулиин һурагшад байдаг. Тэдэнэр хонидой бэе гэмтээдэг, ноопо дээгүүр, дабхар хайшалжа гутаалаг, толгой ба хүлнүүдтэнь ноопо ехээр үлөөдэг байгаа. Иимэ дутагдалнууд байгша ондо дабтажа болохогүй. Тиимэл хадань ажахы бүхэндэ эгээн лэ шадабаритай бэрхэ хүнүүд, хонишод, механизаторнууд хайшашадаар томилогдохо ёһотой. Һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад хабаадуулагдаха болоо һаа, энэ хүдэлмэриин эхилхэһээ урид тэдэнэртэй тусхай һуралсал эмхидхэгдэхэ эрилтэтэй.

Гурбадахяар, хайшашадай амжалта ажалай эмхидхэл-техникын хэр һайнаар бэлдэгдэһэнһээ болохо гээшэ. Олохон ажахынуудай жэшээгээр 10—12 хайшашадые нэгэ звено болгожо, дүршэл ехэтэй хүниие звеноё даагшаар томилжо, тэдэндэ машинкануудые заһабарилха, тааруулха, хурсадхаха тусгаар мэргэжэлтые табиха хэрэгтэй. Звенонуудай хоорондо социалис мүрысөө эмхидхэхэ шухала байна бшуу. Мүн хайшалалгын пунктнуудта ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха, хүнүүдтэ һаатгүй ажаллаха, саг соогоо эдеэлхэ, амарха арга олгохо ехэ удха шанартай.

Дүрбэдэхеэр, хайшалагдаһан ноопые зүбөөр илгаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха байна. Энэ хүдэлмэридэ мэргэжэл, харюусалга ехэтэй хүнүүд лэ табиха ушартай.

Һайн шанартайгаар хүдэлһэн хайшашад, ноопо илгагшад, пунктын бусад хүдэлмэрилэгшэд, бригадирнууд, ферманууды даагша, отделениие эрхилэгшэд, зооветеринар мэргэжэлтэд али болохоор урмашуулагдаха, хүдэлмэриин дүн, хүн бүхэнэй ажалай түлөөһэн үдэр бүри тодорхойлогдожо, олоной анхаралда харуулагдажа байха зэргэтэй.

«Сагаан алтаяа» адхашье аллангүйгөөр, гүрэндөө ноопо худалдаха түсэбөө дүүргэхэ гээшэ ажахы бүхэнэй, хонишон бүриин мүнөөдэрэй дайшалхы зорилго мүн.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

БУРЯАДАЙ ГҮРЭНЭЙ ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНТО АКАДЕМИЧЕСКЭ ОПЕРО БОЛОН БАЛЕДЭЙ ТЕАТРАЙ АРТИСТНАРТА БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА АРТИСТ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

...гжэмэй болон театральна искусствын талаар габьяа байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй габьяата артист гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

...даев Григорий Михеевичтэ — оперын дуушан.

...еева Татьяна Иннокентьевнада — баледэй солистка.

...юк Борис Ивановичта — оперын дуушан.

...дыров Лев Баировичта — оперын дуушан.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной майн 27.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дэелүүлхын түлөө

ЭМХИДХЭЛЭЙ АША ТУҺААР

Хабарай тарилгые богони болзорто, эрхим шанартайгаар үнгэргэхын тула Мухар-Шэбэрэй районой «Родина» колхозой хүтэлбэрилэгшэд эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Тарилгын түрүүшын үдэрһөө социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэжэ, ажалай журам сахилгада ехэ анхарал хандуулагдаа. Энээнэй ашаар хабарай тарилга ба хахалалгые 14 хоногой туршада район соогоо түрүүлэн дүүргэбэ. 3456 гектарта шэниисэ, 1358 гектарта обёос, 200 гектарта горох тариһан байна. Колхозой тракторна табан бригада оролдосотой һайнаар хүдэлөө. Иван Нефедович Черниговскын хүтэлбэрилһэн тракторна гурбадахи бригада илангаяа һайнаар хүдэлжэ гараа.

— Ороонсто болон тэжээлэй ургамалнууд хараалагдаһан болзорһоо урид таригдаба. Механизаторнууднай бултадаа һайнаар хүдэлөө. Нэгэшье хүн ажалһаа һамшааагүй. Энэ хадаа социалис мүрысөө һайнаар эмхидхэжэ, хүн бүхэндэнь хэхэ хүдэлмэриien ойлгуулжа даалгажа үгэһэнэй аша үрэ гэжэ би хэлэхэ байнаб, — гээд «Родина» колхозой партбюрогой секретарь Георгий Калистратович Павлуцкий хөөрэнэ.

Механизаторнуудай дундаһаа Анвар Хайрулин, Роман Иванов болон бусад шэнэ амжалтануудые түйлажа, гансашье колхоз дотороо бэшэ, харин район дотороо суурхаа юм.

Г. БАДМАЕВА.

Хурамхаанай районой Уланхаанай совхозой Мунучо гэжэ газарта үнинэй үхэршэн Борис Николаевич Атакин хоёр хүбүүнтэеэ 145 үхэрнүүдые харууһална. Тэдэнэр бэлшээн таргалуулхаар табигдаһан үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэе дунда зэргээр 800—900 граммаар нэмээжэ байнхай.

Б. Н. Атакинай гэр бүлэ зунай бэлшээриин үедэ мяха үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар Яруунын районой «Комсомольский» совхозой мал адуулагшадай абаһан социалис уялгануудые дэмжэн ажаллана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үхэршэн Б. Н. Атакин Гавриил хүбүүтэеэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХЭДЭН МИЛЛИОНООР ҮЛҮҮЛЭГДЭБЭ

Республикымнай хүдөөгэй худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсоод, үнгэрһэн табан һара соо эд бараа хүн зондо худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ. Тодорхойлбол, табан һарын түсэбһөө гадуур 3 миллион 700 мянган түхэригэй эд бараан худалдагдаа. Энэ амжалта түйлалтада Хурамхаанай, Загарайн, Кабанскын, Хэжэнгын, Тарбагатайн районуудай, Бэшүүрэй, Яруунын райпотребсоюзуудай коллективүүд илангаяа ехээр хубитаяа оруулһан байна. Жэшээлхэдэ, Хурамхаанай райпо табан һарынгаа түсэб 108, Хэжэнгын райпо 105,2 процент дүүргээ. Хүн зоной ямар эд бараанда хэрэгтэй байһаниие шэнжэлһэнэй, наймаанай талмайнуудые үргэдхэһэнэй, ажалдаа түрүү дүй дүршэл хэрэглэһэнэй, автомагазинуудай хүдэлмэри һайнаар эмхидхэһэнэй ашаар эдэ коллективүүд түсэбүүдээ урагшатайгаар дүүргэжэ шадаба гээд тэмдэглэхэ шухала. Тиихэдэ Мухар-Шэбэрэй болон Хяагтын районой Хүдэриин райпонууд табан һарынгаа түсэбүүдые дүүргээгүй гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

М. МАТВЕЕВА,
Буркоопсоюзай түсэблэлын экономическа таһагай начальник.

БЭШҮҮРЭЙ МАЛШАДАЙ ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭНЭБДИ

ШЭНЭ ХҮСЭТЭЙГӨӨР

Түрэл Коммунис партиингаа түүхэтэ XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, мүн нүхэр Леонид Ильич Брежневэй элидхэл дотор хэлэгдэһэн заабари, тобшололнуудые бэелүүлхын тула бүхы совет арадтаяа хамта манай ажахын малшадшье тон ехэ элэбхи үүсхэлтэйгээр, патриотическа дэбжэлтэтэйгээр хүдэлжэ байна.

Арад зоноймгоо аша түһын түлөө эсэшэгүйгөөр оролдожо байдаг партиингаа анхаралда бодото ажалаараа харюусаха, хүдөө ажахын продуктнуудые, илангаяа мяха, һү ехээр үйлэдбэрилхын тула бүхы хүсэеэ, хамаг арга боломжоёо элсүүлэн хүдэлхэ ёһотойбди гэжэ манай һаалишад, малшан бүхэн һайн ойлгоно.

Эгээл тиимэһээ үнгэрһэн үбэлжэлгын нилээд хүшэр бэрхэтэй эрхэ байдалда үнгэрөөшье һаань, диилэнхи олонхи малшаднай шэн зоригтойгоор, эршэмтэй шангаар хүдэлжэ, муу бэшэ үрэ дүн түйлаа гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Гүрэндэ мяха, һү худалдаха жэлэй нэгэдэхи кварталай түсэбые болзорһоонь урид дүүргээд, ажахымнай мүнөө хахад жэлэйнгээ даабариие амжалтатайгаар дүүргэхэ аргатай болонхой.

Илангаяа хоёр комплексын һаалишад, малшад жэлэй эхинһээ хойшо эрхимээр хүдэлнэ. Тусхайлбал, Калёновско һү һаалиин комплексынхид (даагшань Д. Ф. Ланцов) нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада 65 процентээр ехэ һү һаагаад, мүнөө майн һүүлшын арбан хоногто, июниин эхеэр үнеэн бүриһөө үдэртөө дунда зэргээр 9 килограмм һү һаажа байна. Энэ коллектив жэлэй үнгэрһэн 5 һарада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1165 килограмм һү һаагаа. Доодо-Ивалгын һү һаалиин комплексынхид (даагшань Д. Л. Жамбалова) үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, үнеэдэйнгээ һү шэмые 31 процентээр дээшэлүүлжэ шадаа.

Ажахы дотор һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ үнеэдые машинаар һаадаг операторнууд: коммунист Цырен Дашицыренович Цыденов, мүн Пүрбо Ханда Бадмаевна Будаева, залуу басаган Жаргалма Очирова гэгшэд онсо шалгарна. Эдэнэр түс түстаа даажа байдаг 100 үнеэнэйнгээ түс бүриһөө жэлэй эхинһээ хойшо 1000 гаран килограмм һү һаанхай.

Үнеэдээ гараар һаадаг ферманүүдэй һаалишадай дундаһаа манай үнинэй түрүүшүүл Б. Гомбоева, Б. Ленхобоева, Г. Житихина, Е. Карпова, Г. Калёных гэгшэд жэлэй үнгэрһэн таба һарада үнеэн бүриһөө 1330—1580 килограмм һү һаагаад, бүхы район соогоо эрхимлэжэ ябанад.

Үбһэ тэжээлэй тиимэ элбэг бэшэ байгаашье һаань, түбхын түрүүн тэрэниие тон наринаар буйлуулжа, шанаржуулжа, малда элюулһэнэй ашаар һү һаали дээшэлүүлэгдэе. Энэ жэлдэ бүхы тэжээл хүү хэршэгдээд, үйрүүлэгдээд, элдэб минеральна микро-бодосуудаар шанаржуулагдаад, малда үгтэдэг байгаа. Хоёрдохёор, социалис мүрысөө бодото һайнаар дэлгэрүүлжэ, тэрэнэйнь дүн жэншэдгүй гаргадаг, фермэ, комплекснүүдай хоорондо бэе бэеэ ябажа шалгалта, дүй дүршэлөө андалдалга эмхидхэһэн байгаабди.

Энэ ёһо заншалаа, ехэ һүнэй түлөө тэмсэлнүүдэй дүршэлые зунай бэлшээриин үедэшье үргэнөөр хэрэглэхэбди. Зунай бэлшээриин үедэ ехэ мяха, һү абахын түлөө мүрысөөн шэнэ хүсэтэйгөөр эхилбэ. Һаяшаг һаалиин хоёр комплексдо малшадай суглаанууд болоо. Тэндэ Бэшүүрэй районой һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэл үрая зүбшэн хэлсэгдэе. **Зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1200 килограммһаа бага бэшэ һү һааха гэхэ гү, али үдэрэй 3 мянган килограмм абажа байхабди** гэжэ Доодо-Ивалгын болон Калёновско комплексын коллективүүд мэдүүлбэ. Манай һаалишад Б. Д. Ленхобоева, В. Р. Гомбоева гэгшэд зунай дүрбэн һарада үнеэн бүриһөө 1500 килограмм һү һаахын түлөө тэмсэхэ юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ комплекснүүдай, фермэнүүдэй үнеэд хүү зунай бэлшээридэ сүм гаргагдаад адуулагдажа байна. Калёновско комплексынхид Сагаан-Губээ гэжэ газарта нүүнхэй. Тэндэнь үнеэдые һааха оньһон түхеэрэлгэ, һү һэбэрээхэ газар хүү урид бэлдэгдээ юм.

Хонишоднай, илангаяа эхэ хонидые харууһалдаг бригаданууднай энэ жэлдэ муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлаа. Долоон ахалагша хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абанхай. Тэдэнэй дундаһаа бэрхэ хонишод Л. Ж. Шарапов, И. С. Тютькин, Б. Л. Гармажапов гэгшэдые онсолон нэрлэхээр. Бүхыдөө ажахыда мүнөө 5450 хурьгад түлжүүлэгдэнэ гэхэ гү, али зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 93 хурьган томо болгогдоно.

Май һарын һүүл багаар томо болоһон эртын хурьгад эхэһээ һалгаагдажа эхилээ һэн. Тэдэндэ талха таряа, һүнэй шүүһээр тусхай хэмэл һүн тэжээл бүйлүүлжэ үгэнэбди. Үдэр бүри 2 тонно тиимэ тэжээл бэлдэгдэжэ, хурьгадта үүлгэнэбди. Бури жэжэ хурьгадые илгаад, эмшэлэлгэ-тэбээрүүлгын пунктда (ЛПП) байлганабди. Ингээд һаяар 1500 эрэ томо хурьгад илгагдажа, энэ жэлдэ мяханда тушаагдахаар шахагдажа эхилхэнь.

Зунай бэлшээриин үедэ мал ажалһаа гаргаша багатайгаар ехэ продукци абаха, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын оной түсэб, даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө малшаднай эршэмтэйгээр мүрысэн ажаллажа байна.

В. БОЯРКИН,
Улаан-Үдын районой Ивалгын ОПХ-гай парткомой секретарь.

ХҮХЫН ДУУТА НЭГЭ ҮГЛӨӨГҮҮР

Дүтэлүүрэй совхозой лугомелиоративна отрядай хүдэлжэ байһан Ехэ-Хужар гэжэ газарта үглөөнэй 9 часта хүрэжэ ерэбэбди. Хаташаһан пабша намаа галдагдажа, нуга тохойгоор утаа манан униартан байба. Хоёр гурбаараа бүлэг бүлэг боложо хубаарһан хүнүүд модо, шулуу түүнэ. Хэнэйшьеб даа ягаан, шара булагуудые сасажархиһандал адли сэсэгүүд холоһоо харагдана. Дүшөөд гектарта нэмжыһэн энэ талые, түрүүн тужа байһан гэжэ этигэхээршье бэшэ. Тойроод холимсо ой. Хойто зүгтэнь хаяатаһан Барьял уулын хормойдо хүхын дуун замханагүй.

Энэ талын ёһотой эзэн Г. Г. Цыдыповтэй танилсажа, ажал хэрэгээрнь һониррхобобди. Арба гаран жэлдэ «Побела» (түрүүн энэ иимэ нэрэтэй колхоз байһан) колхозой түрүүлэгшээр, удаань совхозой директоршье хүдэлһэн. Ленинэй орденоор шагнагдаһан Гомбо Гармаевич Цыдыпов мүнөө тусхайта пенсионер болоһоншье һаа, түрэл ажахынгаа эгээл шухала участок болохо — тэжээл бэлдхэлгэ дээрэ хаба шадалаа харуулжа эхилһээр гурбан жэл болобо.

Дүтэлүүрэй совхоздо һүүлэй хэдэн жэлнүүдэй туршада нииитын малые үбһэ тэжээлээр хангалга миил 45—48 процент дүүргэгдэдэг болоо һэн. Тиимэһээ бардам хүрэхэ бүдүүн тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ гол анхарал табигдажа, лугомелиоративна отряд байгуулагдаа. Тэрэниие даагшаар нүхэр Цыдыпов томилогдоһон байна. Нуга сабшалан дээрэ түхэрээн жэл соо хүдэлдэг болоһоной, шадабаритайгаар харууһалжа эхилһэнэй, ургаса муутай газарнуудта минеральна болон органическа үтэгжүүлгэ оруулһанай ашаар хараа байса ургасань һайжарһан. Жэшээлхэдэ, 1978 ондо 27 мянган центнер үбһэн, 1979 ондо — 31 мянган центнер, харин үнгэрһэн жэлдэ 40 мянган центнер үбһэн ажахыда хуряагдаһан байна. Ганса 1979 ондо 160 гектар газарта ногоон таригдажа, гектар бүриһөө 17 центнер үбһэн абтаа, харин Намарга гэжэ газарта гектар бүриһөө 40 центнер хүрэтэр хуряагдаа һэн.

— Отрядтамнай мүнөө 25—26 хүн хүдэлнэ. Тэдэнэймнай зургаанинь газараа үһална, нүгөө зургааниинь нуга сабшалан сэбэрлэнэ. Даб дээрэ мөөртэ 6, гэнжэтэ 4 тракторта байнабди. Техникэмнай хаанаашье хүрэнэгүй гээшэл даа, — гэжэ үсөөхэн үгэтэй Гомбо Гармаевич хэлэнэ. — Бүлүүр станцяар нэгэ дахин үһалаад байнабди. Эндэһээ гектарай дунда зэргээр хорёод центнер үбһэ абаха һанаатайбди, — гэжэ саашань тэрэ нэмэхэ зуураа, холо бэшэ һүхөөр модоной үндэһэ сабшажа байһан Бадма Дондоковичые тээшэ заажа, — иимэл ажалша бэрхэ хүнүүд отрядтамнай бии даа. Энэ үбгэн наһанай амаралтада гараһаншье һаа, нииитын хэрэгэй түлөө үнаһан малгайгаа абангүй хүдэлнэ, — гэжэ тэмдэглэбэ.

Хэрбээ нёдондо жэл эндэ миил 105 тонно минеральна үтэгжүүлгэ адхагдаһан һаа, мүнөө түсэбтэ 350 тонно оруулагдаад байна. Тиихэдэ 1660 тонно наг шэбхэ гаргагдаа. Энэнь түсэбэй дүүргэлтые 180 процентдэ хүргөө. Эдэ бүгэдэһөө гадуур, олон янзын арга боломжо хэрэглэһэнэй ашаар хубхэн тэжэ хуушарһан сабшалан «залуу» болгогдоно, олон жэлэй ногоон таригдана. Энэ жэлдэ 11,5 мянган һургаар отологдожо, сабшалан хорёологдоо. 175 гектар газарта һайрамай үһан ашагтайгаар хэрэглэгдээ, 108 гектар газар үндэһөөрөө һайжаруулагдаа. Ингэжэ ажахын лугомелиоративна отрядта хүдэлжэ байһан эдэ хүнүүдэй ашаар Дүтэлүүрэй совхозой 4800 толгой эбэртэ мал, 5100 гаран хони, хурьгадай элихэдэ, бардам хүрэхэ бүдүүн тэжээл бэлдэлгэдэ үндэһэ һуури табигдана. Ехэ-Хужарта түрүүн бэлшээриин газар байлаг аад, ногоо тариһанай ашаар һайн сабшалан болгогдобо. Энэ ажахын лугомелиоративна отрядай начальник Г. Г. Цыдыповэй түрэл нютагайнгаа газар үһые шадабаритайгаар хэрэглэн, жэлэй дүрбэн сагта отрядайнгаа хүнүүдые зүбөөр үдарилан хүдэлжэ ябаһанайнь үрэ дүн тобойсо харагдажа эхилэнхэй.

В. ТОКТОХОЕВА,
манай корр.

Захаамин.

КПСС-эй УЛААН-ҮДЫН ГОРКОМОЙ ПЛЕНУМ

Үсэгэлдэр КПСС-эй Улаан-Үдын городской комитедэй хоёрдохи пленум боложо үнгэрөө. Энэ пленум дээрэ партиин горкомой хоёрдохи секретарь **Г. Д. Басаев** КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ ажалша коллективүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай элидхэл хэһэн байна.

Тус пленумэй үзэмжэдэ табигдаһан асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ КПСС-эй Советскэ райкомой хоёрдохи секретарь **Ю. Ж. Батуев**, судна бүтээлгын заводой директор **А. В. Юхлин**, 1-дэхи барилга-хабсаралтын управлениин штукатурщигуудай бригадир **М. Н. Хлыстова**, Буряадай АССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо **С. С. Перепанов**, ГПТУ-15 һуралсал-хүмүүжүүлгын талаар директорэй орлогшо **З. С. Черных**, Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь **Л. Н. Глушкова**, локомотивна депогой машинист **В. А. Кнчешкин**, КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь **И. А. Антакшинова** гэгшэд хабаадаба.

Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн хоёрдохи асуудалаар КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхын түлөө партиин Улаан-Үдын городской комитедэй бэелүүлхэ эмхидхэлэй-политическэ хэмжээ ябуулганууд тухай элидхэл КПСС-эй горкомой хоёрдохи секретарь **В. С. Тимашов** хэбэ.

КПСС-эй горкомой пленум зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаараа дэлгэрэнгы тогтоол батадан абаа.

Пленум эмхидхэлэй асуудалнуудые хаража үзэбэ. КПСС-эй горкомой юрэнхы таһагые даагша **З. И. Минеевагай** пенсидэ гараһантайнь дашарамдуулан, тэрэнэй орондо **Л. Н. Улановые пленум** һунгаба.

СОЁЛШОДОЙ ЗҮБЛӨӨН

Соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска зүблөөн үсэгэлдэр Улаан-Үдэдэ болобо. Тус зүблөөндэ Буряадай республикын бүхы районуудһаа партиин райкомуудай секретарьнууд, райгүйсэдкомуудай түрүүлэгшын орлогшонор, райгүйсэдкомуудай соёлой таһагые даагшанар, хүдөөгэй соёлой байшангуудай директорнүүд, библиотекэнүүдэй болон музейн хүдэлмэрилэгшэд хабаадаба.

Республикын соёлшодой зүблөөе Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо **С. В. Ангапов** нээбэ. КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь **А. А. Бадиевта** үгэ үгтэжэ, «Партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүд ба республикын соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй урда табигдаад байһан зорилгонууд» гэһэн асуудалаар элидхэл хэбэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ профсоюзуудай областной соведэй секретарь **Л. Л. Болдонов**, арадай «Багульник» гэжэ ансамблиин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ, РСФСР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ **Т. А. Полозова**, Баргажанай районой Онёогой соёлой байшангай директор **В. Р. Шангина**, Улаан-Үдын районой Тарбагатайн соёлой байшангай директор **Р. В. Баннова**, Мухар-Шэбэрэй райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһагые даагша **Г. С. Доржиева**, Забайкалиин транспортна харгы баригшадай профсоюзай культурын таһагые даагша **И. В. Фомин**, Серовой нэрэмжэтэ соёлой байшангай дэргэдэхи кукольна арадай театрай режиссёр **В. А. Пестеров**, авиазаводой соёлой байшангай директор **Л. И. Яковлева** болон бусад хабаадаһан байна.

Удаань Буряадай АССР-эй соёлой министрэй орлогшо **А. М. Герштейн** республикын соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй 1981 ондо бэелүүлхэ ажал хүдэлмэри тухай социалис уялга уншаба. Зүблөөндэ хабаадагшад тус уялгые баталжа, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхээр бэлэн байһанаа элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Зүблөөнэй түгэсхэлдэ нүхэр **А. А. Бадиев** «Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ олгоһон үнэмшэлгэнүүдые эрхим һайнаар, ажал хэрэгтээ жэшээ һургаал абамаар хандадаг соёлшодто барюулһан байна.

Манай корр.

Мүрысөөнэй дэлисэ түрүүшүүлэй үүсхэлһээ

Хандагатайн леспромхоз район соогоо түрүү предприятинуудай тоодо ороһоор үнинэй юм. Энэ һүүлэй үедэ үйлэдбэрие үргэдхэжэ, оньһожоруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ, социально-ажаһуудалай барилга үргэнөөр ябуулагдажа байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Хандагатайн леспромхозой доодо складай модо хюрөөдэлгын цех. 2. Тус цехэй бригадир-механик Н. М. Калашников (наада таладань).

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АРБАН НЭГЭДЭХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ БА 1981 ОНОЙ ТҮСЭБҮҮДЫЕ БОЛЗОРҺООНЬ УРИД ДҮҮРГЭХЫН ТҮЛӨӨ РАЙОН СООГОО СОЦИАЛИС МУРЫСӨӨ ҮҮСХЭГШЭДЭЙ „ТҮХЭРЕЭН СТОЛ“ ЗАГАРАЙН РАЙОНДО ҮНГЭРГЭГДӨӨ.

ТЭНДЭ ХАБААДАГШАДАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨНЭЙ ҮНДЭҺӨӨР ЭНЭ ХУУДАҺАН БУРИДХЭГДЭБЭ.

ШЭНЭ ИЛАЛТАНУУДТА УРЯАЛБА

Арбадахи табан жэл хадаа «Ашаг үрэ, шанар һайнтайгаар хүдэлхэ» гэхэ гү, али бага гаргашатайгаар һайн шанартай продукци ехээр гаргахын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлэй, эршэтэ социалис мүрысөөнэй түүхын хуудаһанда бэшэгдэн үлөө. Иимэ үндэр, харюусалгата зорилго урдаа табижа оролдон хүдэлһэн хүнүүдэй харюусалга ехэтэй, ажалаа һайнаар эмхидхэжэ шададаг, амжалта, арьбалалтын түлөө тэмсэдэг байхань мэдээжэ.

Загарайн районой промышленна предприятинуудай коллективүүд арбадахи табан жэлэй хугасаа соо яһала амжалтатай хүдэлжэ гараа һэн. Промышленна предприятинуудай гаргадаг продукциин хэмжээн 1975 ондо 70,7 миллион түхэриг байгаа һаа, арбадахи табан жэлэй хугасаа соо 90,6 миллион түхэригэй хэмжээндэ хүрэһэн байна.

Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой, Элхиин авто-заһабарилгын заводой, «Татарский ключ» гэжэ карьероуправлениин гэхэ мэтэ ажалша коллективүүд өөһэдынгөө партийна организацинуудай хүтэлбэри доро горитой амжалтануудые туйлаа. Тиихэдэ Онохойн модоной комбинадай, Хандагатайн леспромхозой коллективүүдтэ социальна хүгжэлтын түсэб эрхимээр бэелүүлэгдэһэн байха юм. Олон түрүү хүдэлмэришэд, ехэ, бага коллективүүд арбадахи табан жэлэй түсэб, уялгануудые болзорһоонь урид үлүүлэн дүүргэһэн байна. Тэдэнэй тоолобол, бүхыдөө 101 бригада, 25 таһаг, участок болон халаан, 11 экипаж, 951 хүдэлмэришэд болоно. Мүн тиихэдэ Загарайн бройлерно фабрикын, «Татарский ключ» гэжэ карьероуправлениин коллективүүд табан жэлэйнгээ түсэбые сүм дүүргэһэн тухайгаа мэдээсээ һэн.

Түрэл Коммунис партиингаа ээлжээтэ XXVI съездые районой ажалша коллективүүд политическэ үндэр эдэбхи үүсхэлтэйгээр угтаһан байна. Съездын урда тээхи социалис мүрысөө район дотороо «Татарский ключ» гэжэ карьероуправлениин, Элхиин авто-заһабарилгын заводой коллективүүд үүсхэжэ, «Арбадахи табан жэлые амжалтатайгаар түгэсхэе», «КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө» гэһэн уряа доро тэмсэл эршэдхээ һэн. Тиихэдэ Загарайн бройлерно фабрика дээрэ «КПСС-эй XXVI съездэ—эршэтэ ажалай 26 недели» гэһэн уряата социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрһэн байна.

Мүнөө районой хүдэлмэришэд КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө сүм оролдон хүдэлжэ байна. «Арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөөн тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолдо харюу болгон, бүхы ажалша коллективүүдтэ ажалай ашаг үрэ, шанарые эрид дээшэлүүлэн, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Түрүү коллективүүдэй хүдэлмэришэд шэнэ шэнэ үнэтэ үүсхэлнүүдые гаргажа, нүхэдөө уряалан, мүрысөө үүсхэнэ.

Тиигэжэ, жэшээнь, КПСС-эй XXVI съездын делегат Петр Иванович Базыкин табан жэл соо зургаан жэлэй түсэб дүүргэхэб гэжэ уялга абаа һэн. Тиихэдэ Элхиин авто-заһабарилгын заводой токарьнуудай бригадир И. И. Дронов табан жэлэйнгээ түсэбые 3,5 жэл соо дүүргэхэ уялга абаа. Мүн бройлерно фабрикын шубуушан оператор В. Е. Слепченова, карьероуправлениин экскаваторщигуудай бригадир Б. П. Ярош, Шэнэ-Бэрээнэй заводой токарь В. И. Афанасьев, Шулуутайн леспромхозой модо бэлэдхэгшэдэй бригадир Н. М. Хусаинов болон бусад табан жэлэй даабарие дүрбэн жэл соо бэелүүлхэбди гэжэ үгэеэ үгэһэн байна.

Энээн тухайл манай партиин XXVI съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежнев иигэжэ хэлэһэн байгаа: бэшэ аал: «Социализмын үедэ ажалда шэнэ ёһоор хандаха ябадал түрэжэ байдаг. Тэдэнэй гайхамшаг ехэ гэршэ баримтануудай нэгэниинь социалис мүрысөөн байһан ба байһаар зандаа. Иимэ хүсэн түгэлдэр амисхалаар амилдаггүй нэгэшье завод, колхоз, барилга гэжэ байхагүй. Мүнөө 100 гаран миллион хүнүүдэй хабаадажа байһан энэ патриотическа хүдэлөөнэй далайса үргэн ехэ гээшэ. Ниитынгээ уялгые гүйсэд ойлгохо, ажалдаа баатаршалга болон шэн габьяа харуулха эрхим жэшээнүүд энэ хүдэлөөндэ дэлгэрэн батажажа байна».

Энэ үнэтэ үүсхэлнүүд социалис мүрысөөнэй дабшасада шэнээр нүлөөлжэ, хүдэлмэришэдэй зохёохы ажалай эдэбхи үүсхэл бадаргадаг, ажалай түрүүшүүл болон түрүү коллективүүдтэ шэнэ дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаха бодол түрүүлдэг байха юм. Районой промышленна предприятинуудай дүй дүршэл дээрэһээ хараад үзэхэдэ, түрүүшүүлэй шэнэ үүсхэл, дүй дүршэл гүйсэд хэрэглэн ажаллабал, хэмһээ үлүү гаргашагүйгөөр ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, оньһон түхеэрэлгэнүүдые ашаглалга һайжаруулха арга боломжо гүйсэд бии гээд элирнэ. Мүн тиихэдэ ажалай эмхидхэл һайжаржа, хүдэлмэришэдэй ажалда шэнэ шэнжэ ороходо, ажалша гарнуудай дутагдал үсөөрхэ байна.

Гэхэтэй хамта ажалай түрүүшүүлэй, социалис мүрысөөнэй манлайда дабшагшадай амжалтын шэнэ үндэһэн тэдэнэй хүдэлмэриин ямаршьеб нюусаһаа гү, али хүнэйхиһөө ондоо хэтэрмэ һайн эрхэ байдалһаа болоно бэшэ бшуу. Энэ амжалта түрүү хүдэлмэришэнэй өөрынь ажалай журамһаа, харюусалгаһаа, хүдэлмэришэн нэрэеэ хүндэлжэ, хамтын хэрэгэй түлөө оролдожо ябадагһаань эшэ үндэһэтэй ха юм.

Энэ талаар абажа харахада, элдэб дутагдалнууд, хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд районой предприятинуудта үшөөл олон.

Тиимэһээ районой «Вперед» газетын редакциин үүсхэлээр районой түбтэ һаяхан үнгэргэгдэһэн «Түхэреэн столдо» суглараһан районой промышленна предприятинуудай ажалай түрүүшүүл, арбан нэгэдэхи табан жэлэй гүрэнэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй үүсхэл гаргагшад амжалта туйлаһан дүй дүршэл тухайгаа, ажал дээрээ, коллектив дотороо ушардаг дутуу дундануд тухай, социалис мүрысөөнэй, үйлэдбэриин гол асуудалнууд тухай нүхэр ёһоной дэлгэрэнгы хөөрэлдөө хэһэн байна.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

РАЙОНОЙНГОО АЖАЛШАДТА ҮҮСХЭЛШЭДЭЙ ХАНДАЛГА

Түрэл Коммунис партиингаа түүхэтэ XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө оролдон, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй бага гаргашатайгаар үндэр ехэ үрэ дүнгүүдые туйлаха тухай заабарие һургаал болгон абажа, манай районой ажалша коллективүүд, ажалай түрүүшүүл арбан нэгэдэхи табан жэлэй ба 1981 оной түсэбтэ даабаринуудые болзорһоонь урид үлүүлэн дүүргэхэ талаар дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абажа байна. Эдэ дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудынь ниитын зөөриДэ эзэн ёһоор, гамтайгаар хандаха, ажалай ашаг үрэ, шанарые дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин нөөсэ арга боломжонуудые хүсэд дүүрэнээр ашаглаха гэһэн хүдэлмэришэн бүхэнэй эрмэлзэл, оролдолтые тодоор харуулна.

Социалис мүрысөө эмхидхэхэ дүй дүршэлөө, ажахы эмхидхэн, ажалаа ябуулха арга боломжоёо гүйсэд хаража, тоолоҗо үзөөд, манай районой түрүү хүдэлмэришэд, тэрэ тоодо бидэнэр — «Түхэреэн столой» хөөрэлдөөндэ хабаадагшад — 1981 онойнгоо түсэбые Агуу ехэ Октябриин 64 жэлэй ой болотор дүүргэхэ уялга абабабди.

Абаһан уялгануудай дүүргэлтэ, урдаа табиһан зорилгонуудай бэелүүлгэ нэн түрүүн хүдэлмэришэдһөө, тэдэнэй оролдолго, шадабариһаа дулдыдахань мэдээжэ. Хүдэлмэриин хүсэнэй шухаг дутамаг болоод байһан мүнөө үедэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэри ехэтэй ажалые оньһожоруулха, хүдэлмэри эмхидхэлгын шэнэ онол аргануудые хэрэглэхэ гээшэ онсо удха шанартай асуудалнууд болонхой.

Эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ өөр өөрынгөө хубитые оруулхые хүсэн, бидэнэр арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ даабаринуудые холо урилан дүүргэхэбди гэжэ үгэеэ үгэнэбди. Тиигэжэ, жэшээнь, Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой слесарь Иннокентий Екимович Корытов табан жэлэйнгээ түсэб 3 жэл соо дүүргэхэ уялга абаа. Тэрэнэй үүсхэлые сугтаа хүдэлдэг нүхэрынь Зоя Фролова дэмжэһэн байна. Табан жэлэйнгээ түсэбые 3,5 жэл соо дүүргэхэбди гэһэн уялга Элхиин авто-заһабарилгын заводой токарьнууд Виталий Александрович Попукалов, Иван Иванович Дронов гэгшэд абаба. Мүн тиихэдэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые 4 жэл соо дүүргэхэ гэһэн үндэр уялга абагшадай тоо үдэр бүри олошорно.

Манай энэ үүсхэлые дэмжэн, үльгэр жэшээемнай дахажа, өөрынгөө ажалай бүхы арга боломжонуудые хэрэглэн, 1981 оной, мүн бүхы арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые болзорһоонь урид амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэлээ шангадхахыень районойнгоо ажалшадые уряална бди. Манай хандалгые харюусаһан хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдөө хэхэ заочно суглаа өөрынгөө хуудаһануд дээрэ үнгэргэхэ дурадхал «Вперед» газетын редакцида оруулха байнабди.

Энэ хандалга-бэшэг «Түхэреэн столой» зүблөөн дээрэ хэлсэгдэн баталагдаба.

> *„Социалис мүрысөөн—олониитын зохёон байгуулга мүн. Тэрэ хадаа үг удхаараа хүнүүдэй дээдэ зэргын оюун мэдэрэлһээ, эдэбхи үүсхэлһээ эшэ үндэһэтэй юм. Имагтал иимэ эдэбхи үүсхэл үйлэдбэриин нөөсэ баялигые элирхэйлэн оложо, ашаглаха ябадалда, хүдэлмэриин ашаг үрые ба шанарые һайжаруулгада туһа нэмэри болоно“.*
>
> (КПСС-эй XXVI съезд дээрэ Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэлһээ).

ЭБТЭЙ АЖАЛАЙ ҮРЭ ЕХЭ

Ф. И. ШИТИН, Шулуутайн леспромхозой модо шэрэдэг автомашинын жолоошон:

Модо шэрэдэг автомашина ойн харгыгаар 18 жэл соо жолоодоноб. Ажалдаа дурлагдажа, дуршэлтэйшье бологдоо. Иимэ мэдэрэл, дүй дүршэл, оролдолго нүхэдтэмнишье байһай гээд хүсэдэгби. Юуб гэхэдэ, бэе бэедээ туһалжа, этигэл найдабаритайгаар, эбтэй эстэйгээр хүдэлхэдэ, ажал хэзээшье урагшатай байдаг.

Арбадахи табан жэлэй түсэбые 3,5 жэл соо дүүргээ һэм. Мүнөө арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэб 4 жэл соо бэелүүлхэ уялга абанхайб. Энэ болгоомжолжо, бэеэ хараһан хэрэг бэшэ. Үгэеэ үгөөл һаа — дүүргэхэ хэрэгтэй. Абаһан социалис уялгын дүүргэлтэ нэрэ хүндын хэрэг. Тиимэһээ би бүхы арга боломжоёо һайса бодожо, тоолоҗо үзөө һэм.

Манай леспромхозой модо отолдог газарта барилгын модон хомордожо эхилээ. Хүһа отолжо, зөөдэг болобобди. Ажалынь ехэ, ашаг үрэнь бага. Үшөө хүсэд дүршөөшьегүй байгдаа гээшэ. Энэ нэгэдэхеэр.

Хоёрдохёор, модо отолдог участогууднай холо хүбшэ руу орошоо. Зөөдэг харгымнай ута, тулюур, муу. Тиимэһээ сагай уларилһаа—саһа, бороохоо баһал ажалаймнай бүтээсэ дулдыдаха болоно.

Гурбадахяар гэбэл, мүнөө бидэ бүхэ «Комацу», «КРАЗ» машинануудаар һуунхайбди. Хүсэтэ һайн техникэ. Теэд халта эбдэрхэдэнь, запчастьнууд дутагдана. Энэшье баһал бага бэшэ дутагдал.

Манай леспромхозой модо зөөдэг табан экипаж бүлта арбан нэгэдэхи табан жэлые болзорһоонь урид дүүргэхэ уялга абанхай, хоорондоо мүрысэн ажаллана. Социалис мүрысөөнэй гурим баталагданхай, һара бүри дүнгүүдынь согсологдодог. Мүнөө дээрээ манай нүхэд Максимов, Брылев гэгшэд түрүүлжэ ябана. Нүхэр ёһоор мүрысэн, ээм зэргэшүүлэн ажаллахада урматай байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Загарайн бройлерно фабрикын инкубаторна цехэй оператор Петр Константинович Жаркой. Энэ хүдэлмэришэн эрхим ажалаараа район соогоо суутай болонхой юм.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МАНАЙ предприяти һүүлэй арба гаран жэлэй туршада нилээд хүгжэжэ, үйлэдбэриингөө хүсые горитойгоор дээшэлүүлһэн байна. Жэшээлхэдэ, 1965 ондо хүсэ ехэтэй 10 түхеэрэлгэ тодхогдоод, хүдэлжэ эхилһэн байгаа һаа, харин мүнөө эндэ 52 түхеэрэлгэ тодхогдонхой. Тэрэ тоодо 7,5 тонноһоо 30 тонно хүрэтэр шэгнүүртэй ашаа үргэдэг 22 кран, «ПЛХ—ЗАС» түхэлэй арбан лини гэхэ мэтэ ашаглалгада тушаагдаһан юм. Автомат болон автомат шахуу аргаар хүдэлдэг цехүүд технологическа ба инженернэ бусад түхеэрэлгэнүүд хүсэндөө ороһон байна. Мүнөө үедэ предприятиин жолоошод болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд нэгэ доро 100 кубометр модо зөөхэ аргатай автопоезд ашаглаха талаар оролдоно.

Хоёр комплектнэ автопоезднуудай хүдэлмэриин ашаг үрэ тон ехэ гэжэ дүй дүршэл харуулна. Жэшээлхэдэ, нёдондо хоёр комплектнэ автопоезднууд, нэгэ комплектдэ орходоо, 40 процентээр ехэ модо зөөһэн байна.

ҮЛӨӨДЭҺЭГҮЙГӨӨР ХҮДЭЛНЭБДИ

Н. Ф. ОПАК, Онохойн модоной комбинадай конструкторска бюрогой начальник, Буряадай АССР-эй габьяата инженер:

Мүн модо зөөлгэдэ хүдэлжэ байһан бригадын гэшүүдэй харюусалга дээшэлээ, хүдэлмэриин журам һайжараа.

Манай комбинадай коллектив асарагдаһан модо үлөөдэһэгүйгөөр гүйсэд болбосоруулха хэрэгтэ горитойхон анхарал хандуулдаг юм. Һүүлэй үедэ ойдо бэлэдгэдэһэн модон тайрагдангүйгөөр, ута зандаа доодо складуудта асарагдана. Тиимэһээ эндэ голодоһон, модо болбосоруулгын үйлэдбэриин үлөөдэһэн гэхэ мэтэ гарадаг байгаа. Эдэ бүгэдые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ арга бии. Ушар иимэһээ манай комбинадта тусхай цехүүд байгуулагдажа, технологическа зомгоол, зомгоолоор хэгдэдэг хабтагайнуудые үйлэдбэрилнэ. Предприятидамнай жэл соо 30 мянган кубометр технологическа зомгоол гаргаха, дүн хамта 70 мянган кубометр хабтагай үйлэдбэрилхэ хүсэнүүд ашаглагданхай. Тиигэжэ һүүлэй табан жэлэй туршада зомгоол болон хабтагайнуудые гаргахын тула модо болбосоруулгын үйлэдбэриин 590 мянган кубометр голодоһо болон үлөөдэһэ хэрэглэһэн байнабди. Харин урдань энэ ехэ баялиг миин лэ шатаагдадаг гү, али түлишэ болодог байгаа бшуу.

Урдань миин хаягдадаг үлөөдэһэнүүдые хэрэглэдэг болоһоной ашаар манай комбинат гансал арбадахи табан жэлдэ 100 мянга гаран кубометр технологическа зомгоол, 250 мянган кубометр хабтагай үйлэдбэрилөө гэхэ гү, али дүн хамта 17 миллион гаран түхэригтэй товарна продукци гаргаһан байна.

Үйлэдбэридөө ямаршье үлөөдэһэгүйгөөр хүдэлхэ гээшэ манай гол зорилго болоно. Нэгэ кубометр түүхэй эд шадаал һаа, ехэ товарна продукци абахын тула оролдого ехээр гарганабди. Модоной зомголоор хабтагайнуудые үйлэдбэрилдэгтэ шэнэ түхеэрэлгэнүүд хогдожо байнхай. 1982 жэл соо дүн хамта 70 мянган кубометр хабтагай үйлэдбэрилэгдэдэг болохо юм. Тиихэдээ манай предприятида модо болбосоруулгын үйлэдбэриин голодоһо, үлөөдэһэн гэжэ байхагүй. Бүхы түүхэй эд үйлэдбэридэ гүйсэд дууһан хэрэглэгдэдэг болохо.

Мүнөө манай комбинадай бүхы хүдэлмэришэд КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые гүйсэд бэелүүлхын түлөө шармайн оролдонхой. Цех, бригада, хүдэлмэришэн бүхэн хоорондоо мүрысэн ажаллана.

АРГА БОЛОМЖОНУУДАА ГҮЙСЭД ХЭРЭГЛЭН

В. Е. СЛЕПЧЕНОВА, КПСС-эй райкомой гэшүүн, Загарайн бройлерно фабрикын шубуушан-оператор:

Улаан-Үдэһөө гараад, электропоездоор зүүлжээ ябахада, ойройдоол нэгэ час болоод «Бройлерно фабрика» гээд тогтолгын газар соносхогдодог. Олонхи зондо тэндэ юрын лэ поездын тогтодог газар байха, харин намда... Наһанаймни ажал, гэрни, түрэл коллективни эндэ болонхой.

Бури һаяхан, зургаан жэлэй саана эндэ юуншьегүй, нарһан ой шууяжа байгаа. Арбадахи табан жэлэй хугасаа соо промышленна томо предприяти урган бодоо. Тэрээнтэеэ хамта бидэшье, эндэхи түрүүшын хүдэлмэришэд, хүмүүжэн ургаабди.

Амжалта гэнтэ ерээгүй. Түрүүшын үедэ дадаа, мэдээгүй ажал дээрэ хүндэшэг бэлэй. Коллективнайшье үйлэдбэриингөө эмхидхэл таарулан табижа үрдеэдүй байгаа. Тэрэ үедэ залуу шубуудай 41 процент хүрэтэр гарзалагша һэн.

Табан жэл үнгэрөө. Фабрикамнай хараата болзорһоо хоёр һараар урилан арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа. Энэ манай коллективэй эсэшэ сусашагүйгөөр оролдон ажаллаһанай гэршэ гэбэл, алдуугүй байха.

Гэбэшье туйлалтаараа һанаагаа амарнагүйбди. Мүнөө залуу тахяануудай гарзалха ябадалые 20 процентдэ хүргэнхэй, үшөө хороожо, 12 процентдэ оруулха зорилго табинхайбди. Мүн тиихэдэ фабрикамнай жэл соо 3 миллион 200 мянган бройлер үгэхэ проектнэ хүсэндөө хүрэхэ ёһотой.

Эдэ зорилгонуудһаа улам жалан, бидэ бүхы ажалайнгаа ашаг үрэ, шанарые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал табина гээшэбди. Эндэ ажалай түрүүшүүлэй, социалис мүрысөөнэй манлайда дабшагшадай үүсхэл, эдэбхи, үльгэр жэшээ, ехэ нүлөө үзүүлхэ байна. Үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулан, урагшаа, үшөөл үндэр туйлалтануудта нүхэдөө уряалан ябадаг хүдэлмэришэд манайда олон.

Жэшээлэн хэлэбэл, шубуушад Л. Ларионова, Н. Позднякова, операторнууд Н. Наумова, В. Мильнер болон бусад олон нүхэднай арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб. КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ зорюулан абаһан социалис уялгануудаа сүм дүүргээ һэн. Энэ амжалта имагтал эбтэй эетэй ажалай, эдэбхи үүсхэлэй, гүнзэгы харюусалгатайгаар бүхы арга боломжоёо гүйсэд хэрэглэн хүдэлһэнэй ашаар туйлагдаа гээшэ. Үйлэдбэри дээрээ ушарһан бүхы дутагдалнуудые заатагүй усадхан, хүшэр бэрхэшээлнүүдые өөһэдынгөө хүсөөр дабажа гарахые оролдодог тиимэ нэгэ ёһо заншалтай болонхойбди. Нэгэ үедэ шубуудай тэжээлээр дуталдаад байгаа һэмди. Яахабши? Хүлеэгээд һууха аргагүй. Хэды олон туршалга хэгдээ. Тиин мяха, загаһа холижо, белок, теинээр баян тэжээл урид фабрика дээрээ гаргадаг болоо һэмди.

Өөр тухайгаа хэлэбэл, арбадахи табан жэлдэ социалис уялгаяа сүм гээ һэм. Мүнөө, цех ахалагша болоһон тула, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабарие дүрбэн жэлдэ дүүргэе гэжэ нүхэдөө уряалааб. Тиин бидэнэр уялга абажа, районой комсомол-залуушуулай коллективүүдтэ уряа-бэшэг хандаа һэмди. Манай уряалые халуунаар дэмжэһэндэнь баяртайбди. Үгэдөө хүрэхые оролдобди.

Энэ хуудаһые манай штатнабэшэ хай корреспондент Д[...]ШИЕВ бэлдэбэ.

Алмалта, арьбалалтаһаа

И. Е. КОРЫТОВ, Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой слесарь:

Түрэл Коммунис партиингаа XXVI съездын шиидхэбэринүүдые сүм бэелүүлхын түлөө бүгэдэ арадай хүдэлөөндэ өөрынгөө эхирхэн хубитые оруулалсахые хүсэн, арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбые 3 жэл соо дүүргэхэ, энэ жэлэйнгээ түсэб СССР-эй Конституциин үдэр болотор бэелүүлхэ гэһэн уялга абаба гээшэб. Бүхы арга боломжоёо һайса тоолоҗо үзэгдөө. Үгэдөө хүрэхэб гэжэ найданаб, найдуулнашьеб.

Теэд тингээшьегүйдэ аргагүй. Манай завод жэл ерэхэ бүри үргэдэнэ. Хүдэлмэришэд, илангаяа гол мэргэжэлтэн, дутамаг. Тиимэһээ оролдожо, ажалайнгаа бүтээсые шадаал һаа дээшэлүүлжэ хүдэлхэ баатай бологдоно бшуу.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын тула хүдэлмэриингөө сагые бага багааршье һаань алмахыел оролдодогби. Хүдэлмэриин сагай эхилхэһээ 15—20 минута заатагүй урид ерэжэ, зэр зэмсэгээ, хүдэлдэг газараа бэлдэдэг заншалтайб. Тиихэдээ бүхы ажалта үдэр соомни хүрэхөөр, дахин гүйхэ, һаатахагүйгөөр зэр зэмсэгээ бэлдэдэгби.

Энээнһээ гадна, материальна эд, элдэб жэжэ хэрэгсэлнүүдые гамнаха шухала гээд һанагшаб. Хэдэн жэжэхэн хэрэгсэлнүүд хүндэ хэрэггүй шэнгеэр һанагдан тооһо шорой соо хаягдаад байдаг. Мүн складуудта харууһа муутай байһан дээрэһээ жэбэржэ, шанараа муудадаг гээшэ.

—Энэ намда хэрэгтэй зөөри бэшэ, минии хэрэг юунэйхиб, — гээд, урдахяа хараад, ондоо юумэ тоонгүй ябадаг заримашуул бии. Иимэ харюусалгагүй ябадалай тон буруу байһые ойлгуулха, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри шангадхаха ёһотойбди. Заводоймнай бүхы участогууд бэе бэеһээ заатагүй дулдыданги. Бэе бэеынгээ ажалһаа бидэшье дулдыданабди. Заводнай манай хамтын гэр. Тиимэһээ зэр зэмсэг, эд хэрэгсэл, зөөримнайшье хамтымнайл ха юм. Бүхы юумэмнай алмалта, арьбалалтаһаа эхитэй гэжэ үшөө дахин тэмдэглээ.

Табан жэлэй, жэлэй түсэбүүдэй дүүргэлтэ үдэр, халаан бүриин түсэбһөө эхитэй. Би абаһан уялгаяа сүм дүүргэхын тула халаан бүриингөө даабарие 145 процентһээ доошо бэшээр бэелүүлхэ ёһотойб гэжэ тоолонхойб. Мүнөө энэ түсэбни дунда зэргээр, 170—175 процентдэ хүргэгдэнэ. Хэлэһэн үгэеэ нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэл байхаб.

Таниие ямараар ханганаб

ҮРЭ ТҮГЭС АЖАЛААРАА

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдээр урмашан, районоймнай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэрилэгшэд жэлэй эхинһээ хойшо дутуу дундануудаа усадхан, оролдосотойгоор хүдэлнэ. Түрэл партиимнай ээлжээтэ съезд хүдөөдэ худалдаа наймаае саашадань һайжаруулха эрилтэ манай урда табиба. Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин түрүүшүүлэй Бүхэсоюзна нэгэдэхи слетдо хабаадагшадта хандаһан бэшэг соогоо Л. И. Брежнев иигэжэ тэмдэглээ һэн: «...хүдөө ажахын продуктнууд болон түүхэй эдүүдые гүрэндэ худалдалгые али бүхы талаарнь үргэдхэхэ, кооперативна предприятинуудта эд бараа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ шухала».

Гүрэн түрымнай табижа байһан ехэ анхарал бидэниие урмашуулна. Съездын нээгдэһэн үдэр абаһан уялгаяа дүүргээд байһан коллективүүд манда олон һэн. Тэдэниие нэрлэбэл, Хэжэнгын, Чисаанын, Первомайн, Загаһатын, Могсохоной худалдаа наймаанай нэгэдэлнүүд болоно. Эдэ нэгэдэлнүүд саашадаашье эршэеэ һуладхангүйгөөр хүдэлжэ, түрүүшын кварталай, апрель, май һарын түсэбүүдые сүм бэелүүлээ. Энээнэй ашаар район дотор 3 миллион 22 мянган түхэригэй эд бараанай, эдеэ хоолой зүйлнүүд худалдагдажа, гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтэ 106.1 процентдэ хүргэгдөө. Ажалшадай хэһэн 1245 захил дүүргэгдээ. Хүн зоноймнай һуудал байдал һайжаржа, эрилтэнь улам дээшэлнэ ха юм даа. Тиимэ дээрэһээ тэдэнэй дээшэлжэ байгаа эрилтэнүүдые хангалга манай хүдэлмэрилэгшэдэй, наймаалагша бүхэнэй нангин уялга болоно.

Энэ талаар бүхы долоон автомагазинаймнай коллективүүд эршэтэй һайнаар хүдэлнэ. Чисаанын хонишод, малшад, һаалишад, механизаторнуудай захиһан бүхы эд хэрэгсэлыень абаашажа үгэхые хододоо оролдодог Цырен-Дугар Тудупович Чимитдоржиев социалис мүрысөөндэ сэсо шалгарна. Тэрэ түрүүшын кварталай түсэбые 128 процент бэелүүлээ. Хэжэнгын худалдаа наймаанай нэгэдэлэй «Универмаг» магазинай, «Гастрономой», Михайловкын пекарниин коллективүүд муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлана.

Байгша оной нэгэдэхи кварталай дүнгөөр Первомайн худалдаа наймаанай нэгэдэл (директорынь М. М. Мозгунова) түрүү һуури эзэлээ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ худалдаа наймаанай эрьесэ район доторнай 9374,4 мянган түхэригтэ хүрөө һэн. Иигэжэ түсэбһөө гадуур 89,4 мянган түхэригэй наймаа хэһэн байнабди. Харин жэжэ эд хэрэгсэлнүүдые худалдалгаар бүхы табан нэгэдэлнүүд үнгэрэгшэ жэлэйнгээ түсэбүүдые бэелүүлээ. Наймаалагшадай ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар үнгэрэгшэ жэлдэ 265 мянган түхэригэй эд бараан худалдагдаа. Өсгөдэмол зүйлнүүдэй, промышленна бусад эд бараанай эрьесэ хурдадхаха асуудал шиидхэжэ, холын тосхонуудай хүн зониие бүхы хэрэгтэй эд бараагаарнь, эдеэ хоолоорнь хүсэд һайнаар хангахын түлөө оролдоно гээшэбди.

Усадхаха дутуу дунданууд, шиидхэхэ шухала асуудалнууд бидэндэ үшөөл бии. Үнгэрһэн жэлдэ дутагдал гаргаһан ушарнуудшье үзэгдөө. Үнэ сэнтэй эд бараа урьһаар үгэһэн баримтанууд элирүүлэгдээ. Худалдаа наймаанай нэгэдэл бүхэн хараалһан түсэбөө дүүргэхэ, үдэр бүриин хэрэглэмжын эд бараа таһалдуулхагүйе оролдохо ёһотой. Энээниие бидэ тон шангаар хинажа, гэмтэй хүнүүдые харюусалгада хабаадуулха уялгатайбди. Тингэжэл хүдэлмэриеэ табигдаһан эрилтэдэнь батаар хүргэхэ зорилготойбди.

Ц. РАБДАНОВ,
Хэжэнгын районой эд хэрэглэгшэдэй кооперациин түрүүлэгшэ.

ЭРДЭМТЭД-МЕХАНИГУУДАЙ СЪЕЗД

АЛМА-АТА. (ТАСС-ай корр.) Теоретическэ ба прикладной механикын асуудалнуудаар бүхэсоюзна V съезд эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Городуудһаа эхилээд, жолоодон хүтэлэлэрилгын автомат түхеэрэлгэнүүд хүртэр, шэнэ оньһон техникые хүгжөөхэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

— Хүнэй булад туһамаршад шахтануудта, уурхайнуудта үргэнөөр хэрэглэгдэжэ, үйлэдбэриин бусад салбаринуудта хүндэ хүшэр удэб ажал бэелүүлнэ, — гэжэ СССР-эй Наукануудай академиин механикын жолоодон хүтэлбэрилгын отделениин академик-секретариин орлогшо академик О. Белоцерковский хэлэнэ. — Гэбэшье мүнөө рободууд болон манипуляторнуудай түхэл шэнжэнүүдые олошоруулха бэшэ, харин зарим түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдыень һайжаруулха, автомадуудаар хүтэлбэрилгын ниитэ нэгэн гурим байгуулха гээшэ эрдэмтэдэй гол зорилго болоно. Робот бүтээхэ талаар эрдэмэй-үйлэдбэриин тусхай нэгэдэлые дары эмхидхэхэ шухала байһан тухай дурадхалые съездын делегадууд оруулаа.

Шэнэ техникэ бүтээлгэдэ хабаатай хэдэ хэдэн асуудалнуудые съезд зүбшэн хэлсэһэн байна.

ҮХИБҮҮДЭЙ ОРОНДО

—Яслида, һүүлдэнь саадта ябаһан үхибүүд гэртээ үдэһэн үхибүүдһээ юугээрээ ондоо байдаг бэ?—гэжэ бидэ «Снежинка» гэжэ ясли-садые даагша Александра Ивановна Бондаренкоһоо асуухадамнай, тэрэ иигэжэ хэлэбэ:

— Үхибүүд яслида нэгэ жэлтэйһээ ябажа эхилнэ. Тиигээд лэ һургуулида орон оротороо саадта ябанал даа. Тиимэһээ саад гээшэ үхибүүндэ түрэһэн гэрһээнь өөрэгүй болохо жэшээтэй. Тэрэ мэдээ ухаа орохоһоо хойшо яслида байна бшуу. Үхибүүн яслида байхадаа хэлэндэ ороно. Энээн дээрэһээ багсаалан хэлэхэдэ, саад гээшэ үхибүүдэй хүмүүжэлгэдэ аргагүй ехэ нүлөө үзүүлнэ. Тэдэ нэн түрүүн олооро суг байжа, олон соо ябажа һурана. Удаань хүнэй туһагүйгөөр хубсаһаа үмдэхэ, оро дэбидхэрээ заһаха, эдсэлхэ, өөрөө абаад наадаха гэхэ мэтые тоолохо болоо һаа, олон ааб даа. Хара бэехэнээ абаад ябадаг, өөрыгөө һамааруулдаг болохол эхилхэдээ үхибүүд эхэ эсэгынгээ туһамаршад болоно гүб даа. Саадта ябаһан үхибүүд эдэ бүгэдэндэ тон түргэн һурана. Харин гэртээ үдэһэн зарим үхибүүд һургуулида орон ороторoo хүнэй гарай байдаг гээшэ. Саашань хэлэхэдэ, саадта ябаһан үхибүүд һургуулида ороходоо нүгөөдүүлһээ нэгэ заа илгардаг. Тэдэ юумэ ойлгоходоо түргэн байдаг гэжэ багшанар дэмы хэлэдэггүй. Эндэ, нэгэдэхеэр, саадта ябахадаа олоһон бэлэдхэлынь элеэр гаража үгэнэ. Хоёрдохёор, олон соо ябажа һураһан байхадаа үхибүүд һургуулида — олон үхибүүд соо ороходоо бэшүүрхэжэ зобоногүй.

А. И. Бондаренкын хүдэлдэг үхибүүдэй саад «Главбурстройн» мэдэлэй юм. Тэрэ 1974 ондо баригдаа бэлэй. Мүнөө үе сагай үхибүүдэй эрилтые сүм хангаха эрхэ байдал «Снежинка» гэжэ саадта дүүрэн бии. Саадта хамта 280 үхибүүд ябадаг юм. Тэдэниие хамта дээрээ наяад хүн хүмүүжүүлнэ, харууһална, энхэ элүүрыень сахина, эдеэлүүлнэ, унтуулна — нэгэ үгөөр хэлээ һаа, эхэ эсэгэнэрыень һэлгэнэ.

Эндэ бүхы наһаараа гэхээр, ясли-саадта хүдэлжэ байһан хүнүүд олон. Жэшээнь, Надежда Михайловна Давыдова, Ольга Ефремовна Горбунова, Агрипина Васильевна Баженова гэгшэдые нэрлэжэ болоно.

— Манай ясли-саадай үхибүүд хамта 12 бүлэг боложо хубаардаг. Яслиин наһанай үхибүүдэй найман бүлэг, саадай наһанай үхибүүдэй дүрбэн бүлэг бии, — гэжэ А. И. Бондаренко хөөрэнэ. —Мүнөө зунай гоё саг болобо гээшэ ааб даа. Тиимэһээ үхибүүд жииртээл газаа ябаха ёһотой, ябанашье. Сэбэр агаар, наран, амта шэмэтэй эдеэн, үдэр бүри ургажа ябаһан бэехэнүүд —эдэ бүгэдэ холбон ниилэхэдээ, бага сагын хамшагта диилдэхэгүй хүдэр бэетэй үхибүүдэй шанга энеэдэн замханагүй.

Модо һөөгүүдэй дундуур харгы гаргажа дэбдиһэн асфальт дээрэ бог шорой үгы, угаагдаһан шэнги. Мододой ногоон набшаһанай, үндэр акациин шара сэсэгүүдэй саана хоргодоһон мэтэ, ясли-саадай хашаагай углуу бүхэндэ үхибүүдэй наададаг талмайнууд, халуун наранһаа халхалдаг һүүдэрнүүд. Тэндэ үхибүүд шаг шууяатайгаар наадана, дуу дууллалдана.

Ясли-саадай нэгэ буланһаа дуун зэдэлшэнэ:

Ходоодоо наран байг лэ,
Ходоодоо тэнгэри байг лэ,
Ходоодоо эжы байг лэ,
Ходоодоо би байһууб!..

Б. ЮНДУНОВ.

С. БАЛДУЕВАЙ фотозураг - дээрэ яслиин наһанай 4-дэхи бүлэгэй үхибүүд үдэрэй хоолой үедэ.

Хилын саанаһаа

ТАСС АПН

СЪЕЗДЫН ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ НЭБТЭРҮҮЛХЭ

УЛААН-БААТАР. МНРП-ын XVIII съездын шиидхэбэринүүдые республикын ажалшадай дунда үргэнөөр тэрүүлхэ хүдэлмэри арад Монгол орондо дэлгэрүүлэгдэжэ байна. Оронои бүхы партиина организацинуудта тусхай лекторскэ бүлэгүүд байгуулагдажа, тэдэ предприятинуудта, госхозуудта, хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдтэ ябажа, Монголой коммунистнүүдэй һаяхан болоожо дүүрэһэн дээдэ хуралдаанай материалнуудтай хүдэлмэришэдые, хүдөөгэй ажалшадые танилсуулна. Ара-Хангайн, Хүбсэгэй болон бусад аймагуудта «МНРП-гэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ» гэһэн агитационно пунктнууд эмхидхэгдэһэн байгаа.

Республикын хүдэлмэришэдэй ба хүдөөгэй ажалшадай коллективүүдтэ съездын һүүлээрхи митингнүүд үнгэргэгдэжэ, долоодохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхэ талаар дээшэлүүлэгдэһэн уялганууд абтана.

Ажалай шэнэ эдэбхи үүсхэлнүүд үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэ. Жэшээнь, Монголой промышленна ехэ түбэй— Улаан-Баатар хотын ажалшад Арадай революциин 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ габшагай вахтада жагсажа, «Неделиингээ даабариие табан үдэр соо дүүргэхэ!» гэһэн үүсхэл гаргаа. Республикынгаа ойн баярые угтуулан, тэдэ түсэбһөө гадуур нилээд ехэ продукци гаргахые түсэблэнэ. Социалис мүрысөө һайнаар эмхидхэһэнэй, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхын, ба материалнуудай гаргашые бага болгохын түлөө хүдэлөөе үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй, түрүү дүй дүршэл, ажалай түрүү арга онолнуудые нэбтэрүүлһэнэй ашаар үндэр уялгануудаа бэелүүлхэ байна. Монголой ниислэл хотын ажалшадай патриотическа үүсхэлые республикын предприятинууд үргэнөөр дэмжэбэ.

ФКП ХАРИЛСАА ТОГТООХООР БЭЛЭН

ПАРИЖ. Национальна суглаанай һунгалтада бэлдэжэ, Франциин Коммунис партиин Генеральна секретарь Ж. Марше телевиденеэр үгэ хэлэбэ. Президентын һунгалтын үедэ хархис хүсэнүүдэй илагдаһанһаа уламжалан, бүрилдэһэн политическэ шэнэ оршон байдалда һунгалта үнгэргэгдэхэ байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Ф. Миттерандай илалта олголгодо нүлөөлһэн, мүн француузуудай этигэл найдабаридa харюусаһан политикые бодото дээрэнь бэелүүлжэ эхилхэ арга олгоһон зүүнэй үзэлтэй бүхы хүсэнүүдые түлөөлһэн правительствые эмхидхэн бүридүүлхын тула Национальна суглаанда зүүнэй үзэлтэй олонхиие хангаха шухала гэжэ Ж. Марше хэлээ. «Энэ талаар аша үрэ ехэтэй ажал ябуулхаар» Компарти бэлэн юм гэжэ ФКП-гэй Генеральна секретарь мэдүүлбэ.

Коммунис болон социалис партинуудай түлөөлэгшэдэй хоорондо үнгэргэгдэжэ байһан хөөрэлдөөнүүд тухайда тогтожо хэлэхэдээ, ФКП социалистнуудтай хэлсээ баталхые хүсэнэ гэжэ Ж. Марше үшөө дахин батална. Зарим асуудалнуудаар эдэ партинуудай хоорондоо арсалдаатайшье һаань, эдэнэй программанууд олохон талаараа адлирхуу байна.

ХАРАТА МУУХАЙ ТУХИРАЛГА

ИСЛАМАБАД. Баруун ба Урда Азидахи түгшүүрилые улам шахардуулха болгохын тула алдаатай хэрэгээр Пакистанда айлшалжа байһан КНР-эй гүрэнэй соведэй премьер Чжао Цзыян али бүхы арга хурса хэрэглэнэ.

Мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, Хитадай премьер Баруун Пакистанай хилэ шададарай провинцидахи «афган зугаалшад» гэдэг лагерьта ябаба. Демократическа Афганистанда зэосэгтэ добтолгонууд эндэһээ хэгдэдэг байна. Хитадай болон америкын инструкторнуудай һургуулһан хүлһэнэй эдэ алуурщадые али болохоор тухирхын байгаа. Чжао Цзыян ... мянган юань бандадуудай удамаршадта дамжуулба. Энэ хадаа Афганистанай Демократическа Республикада эсэргүү һүйдхэлэй ябуулгануудта һомологшон ээлжээтэ түлбэри болоно.

Пакистантай хилэлдэг Афганистанай хилэ шадарай районуудай амгалан зониие мүрдэн хашалгын опорно баазада ошоходонь, Пакистанай сэрэгэй захиргаанай толгойлогшо генерал Зия-уль-Хак Хитадай премьерые үдэшэжэ ябаба.

Равалпиндида үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ Чжао Цзыян үгэ хэлэхэдээ, һүйдхэлтэ хараа зорилготойгоор дэншэжэ ябаһанаа үшөө дахин батална. ДРА-гай хуулита правительствада эсэргүү зэосэгтэ тэмсэлээ үргэдхэхыень, һүйдхэлтэ ябуулгануудаа эдэбхижүүлхыень Афганистанда эсэргүү контрреволюционно этэгээдүүдые тэрэ уряалаа.

Пакистанай сэрэгэй хүсые саашадань үргэдхэхэ шухала гэжэ КНР-эй гүрэнэй соведэй премьер мэдүүлээд, энэ талаар Исламабадта бүрин хүсэд дэмжэлгэ үзүүлхые найдуулба.

ДЕЛИ. Американ империализмын, Хитадай ээзэрхэг зонхилогшодой политикые Ази түбидэ бэелүүлэгшэ байһанаа Исламабад үшөө дахин гэршэлбэ гэжэ Чжао Цзыянай Пакистанда ерэлгэ элирхэйлэн гэршэлнэ гээд Индиин «Амрита базар патрика» газетэ бэшэнэ. Пакистанда Хитадай премьерэй мэдүүлһэнэй ёһоор, урдынхидал мэтэ Исламабадтай харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ, Индитэй холбоо барисаагаа таһалха хүсэлэнтэй байһанаа Пекин харуулба гэжэ газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

НАМИБИ ТУШАА ООН-ой СОВЕДЭЙ СЕССИ

ПАНАМА. Намиби тушаа ООН-ой соведэй онсо наралтай сесси Панамын ниислэл хотодо нээгдэбэ. Соведэй гэшүүн 31 оронои, мүн Баруун-Урда Африкын арадай эмхиин (СВАПО) ба Африкын нэгэдэлэй эмхиин түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадахаяа ниишэ ерэлэн байна. ЮАР-ай расис захиргаанай хуули бусаар булимтаран эзэмдэлэн Намибида бэеэ даанан байдал олгохо тухай ООН-ой түсэбые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэмжээнүүдые баталан абалга зүблэхэ зүйлдэ оруулагданхай.

Панамын президент А. Ройо сессиие нээхэдээ, Намибиин арадай таһаршагүй эрхэнүүд тухай тогтожо хэлэһэн байна. Бэеэ даанан ба дулдыданги бэшэ байдалтай, эрхэ сүлөөтэй болохо гэхэ мэтэ эрхэнүүдэйнгээ түлөө энэ арад эдэбхитэйгээр тэмсэнэ. Преториин бэелүүлжэ байдаг апартеидэй политикые тэдэ эрид буруушаагаад, ЮАР-та эсэргүү экономическа ба бусад ябуулгануудые хэхэ шухала гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Тэмэ ябуулгануудаһаа түлөө ЮАР-ай расис захиргаание гансаардуулха гэһэн зорилго табигдана.

Намибида бэеэ дааһан байдал олгохо тухай ООН-ой тогтоолнуудые буруу һүргэхые һэдэдэг Холбоото Штадуудые, Англиие Панамын президент эрид буруушаагаад, Намибиин асуудалые шиидхэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень уласхоорондын эмхиие уряалба.

Эрхэ сүлөө ба бэеэ дааһан байдалай түлөө Намибиин арадай эрэлхэг тэмсэл тухай СВАПО-гой секретарь П. Катьявиви хөөрөө. Намибида эрхэ сүлөөгэй түлөө хүдэлөөн шиидхэхы шатадаа орожо байна.

ПАРЛАМЕНТАРИИН УРЯА

ЛОНДОН. Великобританиин ерээдүйн лейборис правительство Англиин сэрэгүүдые Хойто Ирландиһаа гаргаха ёһотой,—гэжэ парламентарий-лейборист Лео Эбси мэдүүлбэ. Лейборис партиин Уэльскэ отделениин жэл бүри болодог конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Хойто Ирланди, үнэндөө, Британиин империин һүүлшын колони болоно. «Колони бэшэ болгохо ябуулга хэжэ эхилхэ саг ерээ. Ольстерһоо Англиин сэрэгүүдые гаргалга—түрүүшымнай ябуулга болохо ёһотой» — гэжэ Л. Эбси тусхайлан тэмдэглэбэ.

Португалиин арад зоной байдал улам муу болоно. Хэдэн зуугаад мянган ажалшадай ажалайнь түлөөһэн гэр бүлынхидэйнь эдеэ хоолдошье хүрэнэгүй, һүүлэй жэлдэ орон дотор үнэ сэн 30 процентээр дээшэлээ. Ажалгүйшүүлэй тоо хахад миллиондо хүрэтэрээ ургаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ажалгүйшүүлэй иимэ оошорто байханъ заншалта болонхой.

ТАСС-ай фотохронико.

Монгол һайхан орондо

ТАЛЫН БААТАРНУУД

АПРЕЛИИН энэ сэлмэг хонгор үглөөгүүр аюул тухай хэншье шэбшээгүй һэн. Сэнхир тэнгэриин сээжэдэ мүнгэн хонхо мэтээр жэргэмэлнүүд дуугаа зэдэлүүлжэ байгаа бэлэй. Мандажа байһан наранай алтан шаргал элшэ доро ногоон хилэн үнгэтэй тала унаартан манатан, һуняан хэбтээ. Зураг дээрэхидэл адли саһан сагаан эшэгы гэрнүүдэй тооноор бурьялһан сайбар утаанай хоншуу үнэр талын хүниие танил амтаараа утана. Юрэдөөл, айхабтар һайхан үдэрэй эли бодо шэнжэ мэдэрэгдэжэ байгаа бшуу.

Гогийн Цэрэндоржын яаралгүй томоотойгоор алхалан ошожо, хонидойнгоо хашаагай үүдэ нээжэрхихэдэнь, үүдэндэнь обооржо эхилһэн дүн сагаан хонид ямар нэгэн гол горхоной урасхал мэтээр газаашаа, захагүй талын гүн руу адхаршаба. Иигэжэл заншаһан янзаараа тэрэ ажалайнгаа үдэрые эхилдэг юм. Хонидойнгоо иимэ элүүр мэндэ, тобир тарган, өөдэргэн шуумар ябахада, баярлаһан, бахархаһан Цэрэндорж багаха уяраадшье абадаг бэлэй. Зүрхэниинь түргэ түргэн сохилоодхихо. Яахабши даа тэдэ... Эреэлхэдэжэ харагдадаг энэ талада, эгсэ дээрэнь эшэгы гэрэй тоонодол зэнхын байдаг хүхэ номин тэнгэридэ, эдэ хонидто Цэрэндорж багаһаа хойшо хизааргүй дуратай бшуу.

Би тэрээнтэй үнинэй танил хүм. Цэрэндорж үлүү хүүргүй, хаа гансал өөр тухайгаа хэдэн үгэ хэлээ һаа хэлэдэг зантай. Тиимэһээл апрелиин тэрэ үдэр Хэнтэйн талын сээжэ дээгүүр загнан, сүйд татан гараһан аюумшагта һалхи шуурган тухай эгээ мүнөө хөөрэхыень амяа даран байжа шагнабабди. Асуудалшье һураагүйбди.

....Цэрэндорж дүшэн жэл соо хонишоноор ажаллана. Энэ хугасаа соо нэгэл забһарлалга хээ юм. Ушар юуб гэхэдэ, арадай революционно армиин зэргэдэ жагсажа, генерал Плиевэй ударидалга доро совет-монгол бүлэг сэрэгүүдтэй хамта Квантунска армиие 1945 ондо хяа бута сохилгодо хабаадаһан намтартай. Губиин элһэнэй тэсэшэгүй халуун амисхалые, Хинганай эгсэ үндэрнүүд өөдэ дүүлиһэн харгынуудые, япон сэрэгүүдтэй хэһэн шэрүүн тулалдаануудые, Эхэ ороноо сээжэрээ халхалан унаһан нүхэдөө тэрэ зүрхэ сэдьхэлдээ, зүүдэндээшье мартадаггүй. Тэрэл холын 1945 ондо Цэрэндорж МНРП-гэй гэшүүн болоһон юм.

— Намай пионернүүд саг үргэлжэ урижа байдаг. Гэдэндэ айлшалхадаа, Манжуурайнгаа илалтата зам тухаи хөөрэжэ үгэдэгби. Ехэл һонирходог, —гэжэ Цэрэндорж тэмдэглэнэ.

Зүгөөр гансал дайнай үе тухай хөөрүүлхэеэ бэшэ, харин хонишонои ажалайнь дүй дүршэлөөр эдир үетэн һонирхоно гэжэ тэрэ дурдабагүй. Арбаад жэлэи туршада гарза хоролтогүйгөөр хонидоо яажа харууһалдаг, хаишан гэжэ түсэөһөө гадуур эрхим шанартай нооһо хаишалдаг, залуу малые тобир тарган болгохо түрүү онол арга хэрэглэдэг тухайнь ерээдүйн малшад, зоотехнигүүд, ветеринарна мэргэжэлтэд эртээнһээ мэдэжэ абахые оролдоно гээ һаа, зүбтэй байха.

— Үнэхөөрөөшье, яагаад иимэ үндэр үрэ дүн туйлана гээшэбта! —гэжэ Цэрэндоржһоо асуубабди. — Адлил талада хонидоо адуулна ха юмта. Бэлшээритнэйшье нэгэн. Бэшэнээ яаха аргагүй ахяад лэ ябанат....

— Тиимэншье тиимэл юумэ ааб даа, —гэжэ дурата дурагүйгөөр тэрэ гүбэд гээд, хаана, ямар сагта хонидые адуулхада ашаг үрэтэйб, түл аоалгаяа яажа үнгэргэхэдэ гарзалхагүйб, хэды шэнээн үбһэ нөөсэлхэдэ хүрэхэб гэхэ мэтэшэлэн ажал хүдэлмэри тухайгаа яаралгүйгөөр, аһан гааһаяа һоросогоон, яриба. Тиигэжэ байтараа, үнөөхил апрелингээ аюулта шуурганда хөөрөөниинь хадуурпаар хүрэжэ ерэбэ. Дурдан домоглонгүй байханъ аргагүйл хаш гэжэ бидэшье ойлгобобди.

...Шуурганай дүтэлһые Цэрэндоржын хонидһоо холо бэшэхэнэ бэлшэжэ ябаһан зээрэнүүд эгээл түрүүлэн ойлгон мэдэрбэ хэбэртэй. Һэр-мэр гэлдэн, иишэ тиишээ дүгташалдаба. «Шононуудые абяархаалтай», — гэжэ Цэрэндорж шэбшэбэ. Тиигээд оршон тойрониие хаймадан дурамбайдахадаа, мяхаша шононуудые огто обёорбогүй.

Удангүй зээрэнүүд хатаһан горхоной һаба дахан зайлаба. Тэдэнэй хойноһоо Цэрэндоржшье хонидоо туугаад дабшаба.

Нэгэ хэды сагай үнгэрһэн хойно, хонидыншье байра, һуурияа олохоёо болеод, хайратайгаар маарaлдан, гүйлдэдэг болобо. Цэрэндорж тэнгэри өөдэ шэртэбэ. Тиимэ һэжэглэмээр юумэн харагдабагүй. Талын эгээл хойто хаяада нэгэл гажа буруу сагаан үнгэтэй үүлэншүү юумэн зурыгаад һалаха юм бэшэ. Цэрэндорж шуурган ойртоо гэжэ гансата ойлгоод, хонидоо горхон тээшээ туужал мэдэбэ. Юуб гэхэдэ, тэндэ хорохошье газар олдохо, нөөсэлһэн үбһэншье бии.

Үни хада хатаһан горхоной гүнзэгы һаба хүрэтэр хонидоо пүрьесэ туугаад арай хүрэжэ үрдимсөөрнь, оршон тойрон гансата харанхы боложо, сайбар сагаан үнэһэн мэтэ үнгэтэй элһэн саһан хоёрһоо бүридэһэн хүрилгэн эшхэржэ, нюдэ, ама, нюур, хасар хордотор шабажа байба. Һалхин улам хүсэтэй, улам шанга болоно. Цэрэндорж хашхаржа, һүхиржэ ябажа, хонидоо горхоной һаба соо зэрэн тогтообо.

Хүлеэгдээгүй аад, хүсэ ехэтэй шуурган һалхин Монголой талада жэлэй дүрбэн сагта ордоһолжол байдаг юм. Зүгөөр иимэ аюумшагтай шуурган һая наашашье үзэгдөөгүй юм. Юрэдөөл, хоёр хоногой туршада тэрэ заахашье замхангүй эшхэржэл байгаа бшуу. Энэ хоёр хоног соо Цэрэндорж сором гэжэ нюдөө аняагүй. Аниха аргашье болоогүй. Хэрбээ хооһон горхоной эгсэ эрьенүүд хонидые һалхинһаа аршалаашье һаань, элһэ саһан хоёрһоо бүридэлэн сайбар будаа тэдэниие хушажал байгаа ха юм. Тиимэһээнь Цэрэндорж булагдаха болоһон хонидые малтан гаргажа, удаань шадал тэнхээтэй болгохо зорилгоор үбһэ асаржа эдеэлүүлхэ баатай болобо. Нэгые малтажа гаргахадань, нүгөөдэнь хүзүүсээ хушагдаад, хүдэлжэ ядахадаа, хайратайгаар маараад абаха юм...

«Дархан Оргил» гэжэ эндэхи хүдөө ажахын нэгэдэлэй хүтэлэзриин байгуулһан тусхай бүлэгүүдэй нэгэн шуурганай намдапан хойно Цэрэндоржые, тэрэнэй отарые олоходоо, ехэл гайхаа гэхэ. Юуб гэхэдэ, бүхы хонидынь бүрин бүтэн байгаа бшуу. Өөрөөл хонишон эсэһэнһээ, хоёр хоног унтангүй хүл дээрээ бумбэрһэнһөө боложо найгажа байгаа ха. Термос сооһоо халуун сай аягалаад һарбайхадань, тэрэнииень, алдажархёо. Хүлдэшэһэн хургадынь хүдэлхэеэ болишоһон байгаа бшуу.

Цэрэндоржын хөөрөөгөө түгэсхэхэдэ, бидэнтэй хамта эшэгы гэр соо һууһан нэгэдэлэй партиина организациин секретарь Гэгшиин Оюунбилиг иигэжэ хэлээ һэн:

— Шуурганай үедэ тиимэшье ехэ гарзада ороогүйбди. Үшөөшье үсөөн мал үхэжэ болохо байгаа һааб даа. Зүгөөр бидэ аюулай дүтэлжэ ябаһан тухай Цэрэндоржын отарашуу аяар зуу гаран модондо оршодог холынгоо хонишодто дуулгажа яашье үрдеэгүй ха юмбибди... Зарим малшаднай бараг ааб даа гэжэ байһаар хохидолдо ороо. Нүгөөдүүлынь хүхэ ногоондо гараа гүбдеэ, үоһэ юугыень гамнаха юм гэжэ сэсэрхэһээр ябатараа, нөөсэгүй болошоһон байгаа. Гурбадахиюулынь хонидоо найдамтай газарта хоргодуулжа шадаагүй... Эдэ бүгэдэпөө бидэ гүнзэгы тоошолол хээд байнабди. Гэнтын шуурган тухай асуудал ээлжээтэбэшэ партиина суглаан дээрэ зүбшэгдөө юм.

Зүб даа, хонишоной ажал хүнгэн бэшэ. Өөрынгөө хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай Цэрэндоржын дуратайгааршье, тодорхойгооршье хөөрэжэ байхада, эрхэ бэшэ иимэл тобшолол хэмээр. Үшөө даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалгатайгаар, шэн сэдьхэлһээ шуналтай дуратайгаар хандаха ёһо гэжэ байха. Эдэ бүгэдые һайн ойлгодог, хэрэг дээрээ бэелүүлдэг хүн лэ ёһотой хонишон боложо шадаха гэжэ Цэрэндорж онсолон тэмдэглэбэ.

Тэрэл үдэр Цэрэндорж Оюунбилиг хоёртой удаахан лэ зугаалаа һэм. Монгол нүхэдни өөһэдынгөө ажахы, түрүү хүнүүд тухайгаа хөөрэжэ үгөө. «Дархан Оргил» гэжэ нэгэдэл 1955 ондо байгуулагдаа юм. Түрүүшын үедэ хүсэд бэхижээгүй, хүсэ шадал багатай байһаниинь гайхалгүй ааб даа. Малааршье үсөөн бэлэй. Машина, техникээршье хомор. Зүгөөр гүрэн түрэнь саг үргэлжэ халуун анхаралаа хандуулжа, туһалжа байгаа. Тиин 1959 он хүрэтэр — МНР-эй хүдөө ажахын шэнэ замда ороо хаһада — тус нэгэдэл туйлаһан үрэ дүнгүүдээрээ Хэнтэйнгээ аймаг дотор түрүү зэргэдэ гараһан юм.

Мүнөө «Дархан Оргил» 470 мянган гектар бэлшээритэй, 116 мянган толгой адууһа малтай, Тэдэнэйнь ехэнхинь хонид гээд тэмдэглэлтэй. Эды олон толгой адууһа малые 375 хүн харууһалдаг гээшэ. Нэгэдэлэй ажалшадай 150 гаранинь МНРП-гэй гэшүүд ба ревсомолнууд юм.

1980 оной ажахын дүнгөөр «Дархан Оргилойхид» Хэнтэйнгэз аймаг дотор хоёрдохи һуурида гаража амжаһан байна. Гүрэндэ мяха, нооһо тушааха түсэбөө, мүн үйлэдбэриингөө бусад даабаринуудые нэгэдэлэй коллектив үлүүлэн дүүргэһэн габьяатай.

Хэнтэйн аймаг манай ороной Шэтын областьтой хани ёһоной харилсаа холбоо үнинһөө хойшо тогтоонхой. Дүй дүршэлөө андалдахаяа саг үргэлжэ тиишэ тусхай делегацинууд ошожо, ерэжэ байдаг юм. «Дархан Оргилой» түлөөлэгшэд, тэрэ тоодо намтай хөөрэлдэжэ һууһан нүхэд тиимэ делегациин нэгэнэй бүридэлдэ орожо, аха дүү орондо айлшалһан, тэндэхи хонишодой ажалтай һонирхон танилсаһаншье байха. Шэтынхидэй түрүү дүй дүршэл мүнөө Монгол орондо үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ эхилэнхэи. Жэшээлхэдэ, тэдэнэй онол аргаар үбһэ тэжээл бэлэдхэгдэнэ, мүн хонидые эртэ түрүүлээд, хурьгадые шахан таргалуулха туршалгын бүлэгүүд байгуулагданхай.

Нэгэдэлэй эдэ бүхы ажал хүдэлмэридэ коммунистнууд шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг юм. Шэтынхидэй онол аргаар үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгые манай танил Цэрэндорж Монгол орондоо үүсхээ. Тиихэдэ МНРП-гэй гэшүүд Гомбожав, Цэрэнням гэгшэд хонишодои туршалгын бүлэгүүдые толгойлоо юм. Малшадай дунда үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй манлайда коммунистнууд дабшаха зуураа, партиина бэшэ ажалшадые хойноо дахуулна гээд сэхэ хэлэлтэй.

«Дархан Оргил» нэгэдэлэй хүтэлэзрилэгшэд, мэргэжэлтэд, бүхы гэшүүд ажахынгаа саашанхи хүгжэлтые хараалхадаа, мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулна.

— Дунда һургуули дүүргэһэн хүүгүд, басагадһаа бүридхэгдэһэн томодхогдоһон оньһожоруулагдамал хонишодой түрүүшын бригадые энэл 1981 ондо эмхидхэхэ һанаатайбди. Иимэ бригадын аша үрэ, дүй дүршэл тухай совет хэблэлдэ нэгэтэ бэшэ уншаһан байхабди, —гэжэ Оюунбилиг хөөрэнэ. — Монгол орондомнай мал ажал эршэмтэи түргэн хүгжэжэ байгаа гэжэ хэлэхэ дүүрэн үндэһэтэйбди. Тиимэпээл ойрын сагта ажахыдаа шахан таргалуулгын комплекс байгуулаад, бага гаргашатайгаар ехэ продукци абадаг болохобди...

Бидэнэй захагүй үргэн Хэнтэйн талаар замаа үргэлжэлүүлхэеэ машинадаа пуухадамнай, Цэрэндорж хонидоо туугаад, адуулгадаа гараа һэн. Аяар холо, талын уужамаар гол горхон шэнги хүүен урдаһан хонидои һүрэгэи тэг дунда тэрэнэи едоин ябахые адаглан харахадаа, Монгол ороной юрын хонишон, ажалай ба дайнай ветеран, коммунист энэ хүнэй хуби зајан тухай удаан бодолгото болгодоо бэлэи. Иимэл Гогийн Цэрэндорж мэтын хүнүүд социалис оронойнгоо шэнэ түүхые бэшэнэ гээшэл! Тэдэ Монголой талын ёһотойл баатарнууд мүн шуу.

Иван ЖАРСКИЙ,
АПН-эй корр.

Улаан-Баатар.

МАРШРУДУУД ЗОХЁОГДОНО

УЛААН-БААТАР. Монголой Арадай Республикада аяншалгын шэнэ сезон нээгдэбэ. Хариин оронуудһаа ерэхэ айлшадай анхаралда шэнэ һонин маршрудууд зохёогдожо дурадхагдаба. Республикын эгээл үзэсхэлэн гоё байгаалитай нютагуудые, түүхэтэ газарнуудые энэ маршрут холбохо байна.

Һаяхана түгэсэһэн табан жэлэй туршада МНР-тэ урдахи табан жэлэйхидэ орходоо хариин оронуудай хоёр дахин олон түлөөлэгшэд аяншалһан байна. Тэдэ имагтал энэ эртэ урдын түүхэтэй ороной байгаалияр, онсо өөрсэ шэнжэтэй соёлоор бэшэ, мүн монгол арад түмэнэй һүүлэй жэлнүүдтэ туйлаһан амжалтануудаар һонирходог юм.

Мүнөө үедэ Монголой аяншалагшадай «Жулчин» гэжэ эмхи 30 гаран хариин эмхи, фирмэнүүдтэй нягта холбоо байгууланхай. Илангаяа социалис оронуудтай байгуулһан харилсаа холбоонуудынь аша үрэтэйгөөр хүгжөөгдэнэ.

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

- «Түшэхэ түрэл хэрэгтэй»
- Уран шүлэгэй делгиндо.
- Олоной зөөридэ олзуурхагшад.
- Аршаан үнда хэрэгтэйл.

ТҮРЭЛ САДАН ТУХАЙ

Урдын хуушан сагта аха аргаараа амидардаг, ажаһуудаг үедэ, буряад арад түрэл саданай, ураг эльгэнэй холбоое һайн мэдэдэг, айлшалалсадаг, үрэ хүүгэдтээ мартахаар бэшээр ойлгуулдаг, танилсуулдаг заншалтай һэн. Ядаха тулиха сагта ойро харалсаха хүн хадаа, нэн түрүүн түрэлэй һабагшатай хүн байгаа. «Түшэхэ түрэл хэрэгтэй», «Түрэл зоной түһөө нэгэн» гэжэ хэлсэдэг ха юм. Тиимэһээ урда сагта бүхы түрэлөө бага ехэгүй мэдэдэг, ойро һанадаг ябаа. Хархис хүрэнгэтэ үедэ түрэл гаралай арюун харилсаанай ангиин тэмсэлээр шэрбүүлһэн ушарынь хадаа, хомхой хобдог баяdай үншэржэ зүдэрһэн мяхан түрэлэйнгөө үхибүүдые харалсаха гэжэ гэртээ асараад, хара барлаг болодог байһан.

Хүнэй хүндэ байдалда оробол, хамта хүдэлдэг нүхэдынь, хаяа хадхама хүршэнэрынь хамтын энэрхы халуун туһаар баярлуулан харалсадаг гээшэ бэзэ. Мүнөө түрэл түхэм зон нэгэ газар хотондо ганса ажаһуунагүй. Һуралсал ажалаараа уужам орон соогоо таранхай, түбхинэһэн лэ газартаа түрэлһөө өөрэгүй ойрын һайн нүхэдтэй болошонхой байдаг. Тиимэ шалтагаанһаа эдир залуу, элүүр энхэ ябахадаа залуу үетэн түрэл гаралаа мэдэхэгүй, мэдэхэ гэжэ оролдохошьегүй ябахань гайхалтай бэшэ. Энэ хэрэгтэ уг гарбалаа залуушуулда һайн ойлгуулаагүй аха заха наһатайшуул зэмэтэй болоно гээшэ ха. Уг гарбалаа һайн мэдээд ябахын нэгэ шухала асуудал гэхэдэ, табан үеын зосоо тээ түрэлэй холбоотой хүбүүн басаган хоёр айл бүлэ болоо һаа, һайшаагдахагүй гэһэн болоно. Уг муудаха, мохоорхо гэжэ хэлэгдэдэг ёһо журам ехэ шанга баримталдаг дээрэһээ, ойрынгоо түрэлнүүдтэн үхибүүдээ һайн танилсуулдаг ёһотой байһан байна. Угайнгаа бэшэг бэшэжэ шадахагүйшье һаа, сээжээр мэдээд ябадаг һэн. Холо ойрыншье нютагай залуушуул танилсажа эхилхэдээ нэн түрүүн уг гарбалаа һуралсажа, түрэлэй холбоогүй байһанаа баталдаг бэлэй. Хүбүүгээ гэрлүүлжэ, түрэ хэхэ болоходоо, нютагайнгаа наһатай үбгэнине үбгэн түрүү болохые дурадхахада, тэрэ үбгэн нэн түрүүн хүбүүнэй, бэриингээ уг гарбалые дууһан мүшхэжэ, сохом түрэл бэшыень лабладаг һэн ха. Холуурше түрэлэй һабагшатай хоёрые айл болгожо байһан үбгэн түрүү гээшэ тэнэг дээрэ тоологдожо, олондо наада харуулха жэшээтэн байгаа.

Урда сагта Шэбэр гэжэ нютагай Балдан гэжэ хүбүүн холошог нютагай нэгэ басаганда дурлажа, бүлэ болохые дурадхаа һэн ха. Тэрэ басаган хүбүүнэй толгоень эльбэжэ таалаад: — Ши бидэ хоёр яаха аргагүй түрэлэй холбоотой гээшэбди, — гэжэ ойлгуулжа үгөө һэн ха. Тэрэ хүбүүн аягүй байдалда оробошье, басаганда һайнние хүргөөд дүүрээ һэн ха. Зүгөөр энэ ушар тухайлһан нютагай басагад иигэжэ дуулаһан гэхэ:

Түгэлдэр баахан зээрдэнүүд,
Түлгэжэ харгыда хайратай.
Түхэреэн хара шэбэрэйхид,
Түрэлөө мэдэдэггүй гайхалтай.

Тэрэ хүбүүнэй түрэлнүүд, үетэн нүхэдынь болон [illegible] дуунда манние оруулбад, болоогүй [illegible] гэжэ Балдан хүбүүтэй [illegible] лэ һэн ха.

«Угаа һайжаруулха гэбэл, харибаа гарбал» — «Хэнилхэдэ хари хүн дээрэ».

«Ураг эльгэнэй холонь дээрэ, уһа түлеэнэй ойронь дээрэ» гэхэ мэтын онигоон үгэнүүдэй удхые бодожо үзэдэг, баримталдаг байгаа.

«Хүбүүн үрэ өөрын, үхин үрэ хүнэй», «Хүбүүн үри эсэгын уг залгаха, басаган үри хари хүнэй уг үнэржүүлхэ» гэдэг һэн. Энэ үгөөр бодоходо, долоон басагатай, нэгэшье хүбүүгүй хүн хожомоо уг таһарһан дээрэ тоологдохо болоно. Уг таһарха, гуламта унтарааха гээшэ ехэ муу дээрэ тоологдохо байгаа. Тиимэһээ шонын мал эдихэдэ: — «Һээтэй гү?» — гэжэ асуудаг. Хүнэй наһа барахада: — «Хүбүүтэй һэн гү?» — гэжэ асуудаг ёһо байгаа. Угаа таһалхагүй гэжэ бүлэ бүхэн оролдодог. Хүбүүгүй һаа, түрэл гаралһаа хүбүү үргэжэ абаад, һайханаар үргэжэ, хүмүүжүүлжэ, уг залгуулагша болгодог һайхан заншал байгаа. Түрэһэн хүбүүнһээ дутуугүйгөөр үргэһэн эхэ, эсэгэеэ баярлуулан хаража, нэрэ үгыень улам үргэдхэһэн һуухан олон жэшээ бидэ мэдэнэ, харанабди.

Хүбүүнэй хүбүүн аша, ёһотой уг залгагша, гурбадахи үе болоно. «Аша амтатай» гэдэг. Ашын хүбүүн гуша, гушын хүбүүн душэ гэдэг. Душэеэ хараха ушар шухаг. Үгыл шахуу гээшэ. «Душэеэ хараа һаань — өөхэлхэ» гэжэ шог үгэ ябадаг бэзэ. Басаганай үхибүүд зээ. Энэмнай нагасын бэшэ, эсэгынгээ уг залгагша мүн. Тиимэһээ «зээ зээрэгхэн» гэдэг байгаа бшуу. Хүнэй юумэн хүнэй, багаһаа саашаханаал һанаатай байгаа бэзэ. Зээгэй үхибүүн зээнсэр болохо. Зээдэ эхынь түрэлхид нагаса (нагаса баабай, нагаса эжы, нагаса ахай г. м.) Эсэгын аха дүүнэр абганар гээшэ. Эсэгын хүбүүдэн үхибүүд үеэлэнэр, үеэлэнэрэй үхибүүд хаяаланар. Эсэгын басагадай үхибүүд бүлөөлэнгүүд. Бүлөөлэнгэй үхибүүд бүлэнсэрнүүд. Басага һамга абапан хүбүүн — хүргэн хүбүүн. Нэгэ айлай басагадые абаһан хүбүүд баванар болодог. «База хүнэй байра нэгэн» гэжэ үгэ байгаа. Эгэшынгээ үбгэнине хурайхай гэнэ. Бага үхибүүнһээ: «Хэнэй хүбүүмши?» — гэжэ һурахада: «Доржын» — гээд паадгүй харюусаха. «Хэнэй Доржын?» — гэхэдэ: «Бадмын» — гэхэ. «Хэнэй Бадмын?» — гэжэ асуухада, харюусахагүй ушар дайралдажа болодог. Үхибүүн бүхэн өөрынгөө угые табан үе хүрэтэр мэдэжэ ябаха ёһотой. Би багша ябахадаа энэ асуудал һурагшадта табяад, олонхиноинь мэдэхэгүй байхадань, табан үе хүрэтэр угаа бэшээд ерэгты гэжэ даабари үгэһэнэйм удаа, бүлта мэдэхэ болоо һэн. Багша хүн гээшэ һурагшадайнгаа уг мэдээд ябадаг гээшэ һаань, һайн бэлэй.

Басага хүбүүгээ айл болгоһон хоёр бүлэ худа ураг болоно. Хадаг пулаадаа андалдажа, татахада таһархагүй худа урагай холбоо мүнхэрнэ. Эдэ хоёр худанарай бүхы түрэлхид баярлажа, мүн худа худагы гэлдэдэг.

Манай аха заха үбгэд, эжынэрнай уг гарбал тухайгаа хойто үетэндөө ойлгуулжа хэлэхэ үүлгэтай байна. Угаа бэшэг бэшээд [illegible] арга мүнөө бии болоо. [illegible]

Цокто НОМГОЕВ.

Зунай зулгы сагта.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

Ц.-Д. ХАМАЕВ

ЗУРГААН МҮРТЭЙ ШҮЛЭГҮҮД

Үглөөнһөө үдэшэ болотор
Урладаг энэ дарханда
Барюулжархёод шоото
Бухгалтеридэ һуулгаа һаа,
Һэегүй хаяжархёод,
Һүхэеэ бушуу абаха һэн.

* * *

Гаан-гуун, гаан-гуун...
Галууд, галууд ганганалдаа.
Урда ороной дулаан руу
Огторгойгоор харибал даа.
Айлай галууд арбагашалдаад,
Атаархалдан үлэбэл даа.

* * *

Сонхоо нээбэб. Һэбшээхэн
Сорголшобо гэхээр һэн.
Аяын хоншуу хангалаа
Аяга аягаар аягалаа.
Талада үнжэдэг үеыем
Туугаад асарһан шэнги һэн.

* * *

Үглөөнэй шүүдэр үнгэтөөдхибэ.
Үлгэн дайдам мүнгэтөөдхибэ.
Альган дээрээ абаадхиһуу,
Амараг шамдаа асараадхиһуу,
Шэжэр мүнгэн зэндэмэнеэр
Шэмэн бэеыш гоёоһуу.

* * *

Яатараа шууялданаб шубууд?
Яралтай үхибүүдшье гүйлдэнэ.
Амгалан һажалюур малнууд...
Арын саһаншье хүйрэнэ.
Бургааһан шугыда гүлгэлшоо,
Бултадаа хабартаа һогтошоо.

* * *

Үглөөнэй нара ургахала,
Үндэр тэнгэреэ харахала
Хойто айлайм Заабгай
Хэрэлсы дээрээ гаралай.
Үлэшэлэн үнгэршэбэ үбгэн —
Үльгэрынь лэ нарантаяа үлэбэл.

* * *

Үүрэй сайха хирээр,
Үнэгэнэй харанхын үеэр
Хүлэг минии үүрһээбэ,
Хүлөө сабшан һэреэбэ.
Зүүдэн соохи юумэмни
Зүүдхэл шүлэгөөр зүйгдэбэ.

* * *

Хэнтэйшье адли бололдон
Хөөрэлдэжэ шадана.
Али бүхы арга олон
Абажашье үрдинэ.
Зүүгэй һүбөөр ходо гарама
Зүүригүйхэн хүн хаш.

* * *

Тайга хүбшын оёорто
Төөрншэбэб нэгэтэ.
Бэдэрээд замаа олоогүйб,
Бахардахаяашье тороогүйб.
Зуун жэлэй зүргэхэн
Зуһаландамни хүргэһэн.

* * *

Шүхэртэһэн тэнгэридэ
Шуран янзын бүргэдүүд
Нюдаралдажа оробо,
Нарпаганалдажа унаба.
Доро байһан зон
Дээшээ харaагүй һэн.

* * *

Яблониин һөөгүүд
Яаһаншье һайхан бэ сэсэглээд.
Аажамхан үглөөгүүр
Аалихан гүбэнэн шэбэнэлдээд.
Шинийм хэлэһэн
Шэдитэ үгэ сээжэдэм һэргээл.

* * *

Ороонойнгоо түлэг соо
Оһол гэнэ һанангүй,
Урамай хонгёо татаан соо
Ухаагаа төөрһэн буга
Арбан хоёр һалаагаа
Ангуушанда бэлэглээ.

* * *

Холо нютагай нүхэрни
Хабаран эллин хаһаар
Унаһан тоонто Шэбэртым
Улрaн хаража хэлээ һэн:
«Үльгэршэ, дууша хүбүүдэй
Үдэхэ газар энэл даа».

ТОЛИЛОГДОҺОН БЭШЭГЭЙ МҮРӨӨР

АМИДАРАЛТА АЯГА УҺАН

«Манай хизаар нютагуудта аршаан булагууд элбэг, гэбэшье аршаанта уһые магазинуудта худалдажа абахын аргагүй. Аршаан булагтай нютагай курортдо ошожо, бэеэ аргалуулха гээшэ юрын хэрэг бэшэ». (Л. ХОЗЕЕВЭЙ бэшэгһээ, Шэтэ хото).

Забайкалиин карта дээрэ аршаан булагууд олоор тэмдэглэгдэнхэй. Гансал Шэтын областьдо 310 аршаан булагтай газар бии, харин хүршэ оршодог Буряадай АССР-эй дэбисхэр дээрэ тэрээнһээ үсөөн бэшэ юм.

— Забайкалида бүхы түхэлэй аршаан булагууд бии, — гэжэ СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Геологическа институдай гидрогеологиин лабораторие хүтэлбэрилэгшэ И. Борисенко батална.

Байгаалиин үнэтэ шухаг аршаан булагууд хизаарай ажалшадай бэе махабадые элүүржүүлдэг байна. Забайкалиин элүүржүүлгын эмхи зургаанууд жэлэй дүрбэн сагта алдаршанхай. Һаяхан «Дарһан», «Кука», «Молоковка» гэжэ курортнууд шэнэдхэн һэльбэгдэһэн байна. Тиигэбэшье «газарай гүн дундаһаа сорьён гаража байдаг домто уһые» эзэн ёһоор ашаглажа байһан тухай хэлэхэнь үшөөл эртэ. Хэдэн зуугаад аршаан булагууд шэнжэлэгдээгүй байһаар. Аршаан курортнууд үшөөл бага, бэеэ аргалуулха дуратай бүхы хүнүүдые угтан абажа шадахагүй байна, хангалтагүй удаанаар хүгжөөгдэнэ. «Аршаан» курортын корпус арбан жэл соо баригдажа байгаашье һаа, үшөө дүүргэгдээдүй. «Горячинск» курортдо эмнэлгын комплекс барихые үнинэй шиидхэгдээ һэн, зүгөөр энэ шиидхэбэри дүүргэгдэнэгүй...

— Манайда барилгын найдамтай бааза үгы юм, — гэжэ профсоюзуудай курортнуудые хүтэлбэрилдэг Буряадай территориальна соведэй түрүүлэгшэ Г. Медведева хэлэнэ. — Манай һалбарида хүсэтэ подрядчигые «уриха» гээшэ хүшэр бэрхэтэй байна.

Шэтын областьдохи байдал энээнһээ үлүү һайн бэшэ. Эндэ үни хада баригдаһан курортнуудые зарим ушарта хааха баатай болоно. Жэшээнь, эм домто шабараараа «Угдаан» курорт яһала алдар суутай байһан юм. Гэбэшье городой бог шорой хажуудаханань хаядаг болоо һэн. Иимэ ушарһаа эсэсэй һүүлдэ курортые хааха баатай болобо. Сэхыень хэлэбэл, тиихэдээ «Молоковка» гэжэ курортдо шабартай эмшэлэлгын газар нээхээр хараалагдаа һэн. «Молоковкын» родонтой уһантай Угдаанай шабар хамтарбал, олохон үбшэ эдэгээхэ аргатай байгаа. Хэдэн жэлэй үнгэрөөшье һаань, шабараар эмшэлдэг эмхи зургаан мүнөө хүрэтэрөө баригдаагүй байһаар.

«БАМтоннельстрой» управлениин тоннельщигүүдтэй хамта нёдондо зүн Байгалай хойто захадахи үзэсхэлэн һайхан тохойдо — Хакуссада ошохо золдо хүртөө һэм. Эндэхи халуун аршаан булагууд эм домтой байһаараа алдаршанхай.

— Хакуссай бааза дээрэ санатори барихые боломжолжо байнабди, — гэжэ партиин Хойто Байгалай райкомой нэгэдэхи секретарь Н. Крючков түсэбүүдээ хубаалдаба. — Гэбэшье энээнэй тула Минтрансстройн, Зам харилсаанай министерствын зүгһөө ехэ туһаламжа хэрэгтэй.

Забайкалида аршаан булагууд олон, гэбэшье эдэмнай оёоргүй бэшэ ха юм даа, эдэниие сахин хамгаалха тухайда анхаралаа хандуулха шухала. Мүнөө дээрээ нютагай курортнуудай олонхид сэбэрлэлгын найдамтай түхеэрэлгэнүүдгүй байһаар. «Нилово пустынь» гэжэ курортын нуга голдо 17 котельнэ тоолоо һэмди! Ажахы бүхэн корпус болхоохо доо, өөһэдынгөө кочегарка баридаг байна. Албан зургаануудай хоорондоо холбоо барисаагүй байһан дээрэһээ Забайкалиин элүүржүүлгын эмхи зургаануудые хүгжөөлгэдэ гаргашалагдаһан хүсэ шадал, мүнгэ зөөри ашаг үрэеэ харюулнагүй. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет болон Шэтын областной гүйсэдхэхэ комитедтэй хамта профсоюзуудай курортнуудые хүтэлбэрилдэг Центральна совет — эдэ хүсэнүүд болон мүнгэ зөөрие нэгэдүүлжэ, курортын зоные хүгжөөхын тула хамтаараа оролдожо шадаха байгаа.

Забайкалиин газар доогуур аршаан булагууд харьялан урлана гэжэ хэлэхэдээ хэтэрүүлнэ бэшэбди. Гэбэшье нютагай магазинуудта аршаанта уһые худалдажа абаха гээшэ хүшэр бэрхэтэй гэжэ редакцида бэшэг эльгээһэн Л. Хозеев тон зүбөөр бэшэнэ. Шэтын область болон Буряадай АССР-тэ аршаанта уһые шэлнүүд соо юулэхэ оройдоол нэгэ-нэгэ цех бии, теэд эндэ тодхогдоһон түхеэрэлгэнүүд хуушаршанхай, хүсэниинь эрилтэнүүдые үнихэнэй хангажа шадахаяа болинхой. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ Буряад оронда аршаанта уһа амһартануудта юулэхэ завод баригдажа, ашаглалгада оруулагдаха ёһотой. Жэлдээ 20 миллион бутылкэдэ аршаанта уһа юулэдэг цехтэй һэрюун ундаанай комбинат хоёр жэлэй урда тээ Шэтэдэ баригдажа, гүрэнэй комисси тэрэниие «һайн» сэгнэлтэтэйгээр ашаглалгада тушаажа абаа һэн. Зүгөөр мүнөө болотор цехынь хүдэлнэгүй. Гэхэ зуура, цехые ашаглалгада оруулхын тула һаяын сагта бүхы хэмжээнүүдые абахабди гэжэ Шэтын областной гүйсэдхэхэ комитет болон «Роспивпром» энэ асуудалаар «Правдада» толилогдоһон шүүмжэлэлдэ (1980 оной июниин 19-дэ «Имагтал саарһан дээрэ һайн» гэһэн статья толилогдоо һэн) харюу үгэхэдөө, найдуулаа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо жэл үнгэрөө, гэбэшье аршаанта уһатай нэгэшье бутылкэ мүнөө болотор конвейерһээ гаргагдаагүй байһаар.

Шэтын пивэ болон һэрюун ундаанай нэгэдэлэй забайкалиинхидые һэрюун ундаар хангаха тухай гоё гоёор найдуулжа байгаашье һаань, эм домой эди шэдидэнь хүртэхэһөө байтагай арай шамай амталма багаар нютагай аршаанта уһан дуталдан барин худалдаа наймаанай газарнуудта орожо үргэлжэлһөөр.

В. ОРЛОВ,
(«Правдын» корр).
Шэтэ—Улаан-Үдэ.

АЛЬГА ТАШАЛГААР УГТАГДАНА

П. И. Чайковскиин «Елбэрэй хатан» гэжэ опероор Буряадай академическэ оперо болон баледэй театр Приморьеин хизаарай нииспэл Владивостогто энэ зунайнгаа гастрольнуудые эхилбэ. Академическэ гэһэн үндэр нэрэ зэргэтэй болоһоор манай театр энэ хотодо түрүүшынхеэ айлшалжа ерэбэ бшуу. СССР-эй арадай артист К. Базарсадаев, РСФСР-эй арадай артист Д. Дашиев, бусад манай дуушадые Владивостогой ажалшад халуунаар угтажа байна.

Ойрын үдэрнүүдтэ Ленинэй орденто театраймнай артистнууд хотын промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэдтэй, Номгон далайн флодой морягуудтай уулзалгануудые үнгэргэхэ юм.

Манай корр.

БУДАМШУУ

ХАБШАТАР ХАБҺАНАЙ ЗАБҺАРААР

Бүри һаяхан бэлэй. Сүлөөтэйхэн субботын үдэр эртэлжэ бодоод, нииспэл хото — Улаан-Үдэдөө суутай болоһон ногоон дэлгүүртэ хүбиингаа хэрэгээр ошобоб. Огородой эдеэ худалдажа абаха хүсэлэнтэй он хартаабха наймаалагшадай урдуур нилээд һүндэлдэбэб. Эгээл энэ үедэ зүүн-хойто захын һарабша доро марлатайхан хоёр эхэнэр хартаабхаяашье худалдахаяа марташанхай, хөөрэлдөөндөө халанхай, элдэб һониёо андалдан байбад. Минии дүтэлхэдэшье обёороогүй, наһатайхан эхэнэрынь нүгөөдэдөө хандан:

— Мария, мүнөөшни манайда гоёл болоо. Хэдышье байг хамаагүй, хартаабха Сайнал гэжэ шадалаараа таряад худалдахада баринштайхан олзо бшуу даа. Үшөө тиихэдэ малай ферма, гүүртэнүүдтэ бүришье зохид гэлсэгшэ. Түб тосхондо ажаһууханһаа һураггүй һайн ха. Илангаяа зунай, хабар, намарай сагта голодоһондо гаргагдаһан үнеэдээ үүсэлжэ, тарган мяханай дээжэһээ садатараал хүхэдэг болонхой юм гэлсэгшэ. Хурса хутагаяа ялалзуулжа, хомхой нюдэеэ эреэлжэлүүлэгшэд энээние алдахагүйл байха, — гээд тэрэ эхэнэрэй хээрэгөө таһалдуулхатай адли худалдажа байһан хартаабхаһаань эхи абан, энэ хэлэһыень тодорхойлхо хүсэлэнтэй холуур тойруулжа асууһамни:

— Эндэһээ дүтэл байха. Десятниково һууриниие мэдэхэ гүт? Тэндэ «Маяк» колхоз түбхинэнхэй. Байра дээрэнь ошобол балшыса тудахал байхат. Үни удаарһанай хэрэгтүй, үтэр түргэн ошогты, — гэжэ тэрэ эхэнэр захибал даа.

Тусхай даабаряар тиишэ зориһон би, Будамшуу, гол хэрэгээ тодорхойлон ойлгуулаад, будай зохидоор ябталагдаһан бухгалтериинь бохи дансануудые уудалжа, яаралгүйхэн шэнжэлбэб. Колхозойнь бүхы хэрэг эндэ толидол мэтээр харагдажа байгаа һэн.

Нэн түрүүлэн саарһа дансануудые иража харахадамни гүүртэ, фермэнүүдтэ голодоһондо гаргагдаһан малаа үүсэлдэг байһаниинь абаһаар элирүүлэгдээ. Дэлгүүртэ дуулаһан баримтануудайнгаа зүб байһые мэдэхэдээ, би бүришье баяртайгаар саашань уудалаа гээшэб. Эгээл түрүүлэн Н. С. Котляревскиин хүтэлбэрилдэг гурбадахи фермын саарһа, документнүүд гартамни ушарба. Эндэ богонихон болзор соо голодоһондо гаргагдаһан зургаан үнеэн үүсэлэгдэһэн байба. Үнеэдшье яһала томонууд хэбэртэй, тус бүрөө табан центнер шэгнүүртэй гэжэ аржытар бэшэгдэнхэй байгаа һэн. Иигээд ерэхэдээ, эндэ бүхыдөө гушан центнер шэгнүүртэй мал үүсэлэгдэһэн аад, бухгалтеридэхи дансадань оройдоол 21,3 центнер гэжэ тэмдэглэгдэһэн байба. Тиигэжэ бидэнэй тоолон тодорхойлходо, үнеэн бүхэнэй 87,5 килограмм мяхан хиидэ «хосороо» ха юм.

Дүрүү зузаан дансануудые дам саашадань ирахадамнай, Виктор Никанорович Михелевой даадаг һүнэй комплексдо 12 үнеэн, гунжан, буха үүсэлэгдэбэшье, бүхы дээрээ 342 килограмм мяхан бүридхэлдэ абтангүй, хомхой хобдогуудай хоолынь болоод һалашоо. Мүн хоёрдохи фермэдэ (даагшань Николай Никанорович Михалев) голодоһондо гаргагдаһан 9 үнеэнэй шэгнүүр доошолуулагдажа, бүхы дээрээ 231 килограмм үхэрэй тарган мяхан, өөхэн, 48 килограмм гэдэһэ дотор колхозой складай дансада бэшэгдэнгүй хулгайлагдаа. Хэрбээ бухгалтериин тоо бүридхэлэй ёһоор тоолоо тодорхойлбол, бүхыдөө 577 килограмм мяхан, 74 килограмм гэдэһэ доторынь үүсэлэгшэд, угсаашадай гараар үбэршөөлэгдөө. Иигээд ерэхэлээ, гансахан энэ фермэдэ үүсэлэгдэлэн үнеэн бүхэнэй дунда зэргээр 64 килограмм мяхан хиидэ «хосороо» гээшэ. Иимэ баримта Прасковья Савельевна Родионовагай ударидадаг хоёрдохи фермэдэшье бии байгаа. Тэдэ бүгэдые бултыень хурга даран тоолохын аргагүй. Тобшолон хэлэбэл, эндэ хүдэлмэришэдтэ хубаагдахаар ниитын малай үүсэлэгдэхэдэ, хомхой хобдогуудай тарган мяханда оотожо, минии зөөридэ налайдаг ушар лэб үзэгдэдэг лэ байбал даа. Энэ юунһээ эхитэйб гэбэл, нэгэдэхеэр, тус колхозой мал үүсэлхэ талаар ветеринарна-ариг сэбэрэй гурим сахигданагүй. Иигэжэ ушарһан лэ газартаа дуратай үнеэ, гунжа, бухаяа үүсэжэ, дура зоргоороо найлана ха юм. Хоёрдохёор, колхозой складта бэшэ, харин хээрэ, фермэдэ үүсэлхэдэнь хиналта, шалгалтаньшье һуладажа, үхэрэй тарган мяханһаа түлөө бэригүйгөөр хүртэхэ дуратайшуулда бүришье зохид арга олгоно ха юм. Иигэжэ олсной зөөридэ обтошод олошороо.

Саашань хэлэхэдэ, эндэ малай шэгнүүрые зориюутайгаар доошолуулжа, шүүһэтэйхэн шаруунһанда хүртэхэ хүсэлэнтэйшүүлдэ ехэ харгы нээгдэнхэй. Жэшээлбэл, фермэнүүдэй үхэршэд, нэрлэбэл, комплексын үнинэй малша адуулагша М. А. Пыкин, нэгэдэхи фермын үхэршэд А. Ф. Лаптева, В. Д. Горбунов болон бусад үүсэлгэдэхэ үнеэдэй шэгнүүрые доошолуулжа, акт дээрэ гараа табин гэршэлхэдэ хооһоор үлэһэн байгаа гүт? Үгы даа. Өөрынь «ёһотой» миинтэ хубида хүртэһэн лэ байха.

Эсэстэнь юу хэлэлтэйгэй гэбэл, үнгэрһэн табан жэлэй ушарһан ган гасуурай бэрхэшээлһээ уламжалан, гүрэндэ мяха тушааха түсэбэй уялгынгаа сүм дүүргэгдэгүйе мэдэжэ байбашье, тэрэнээ дары мартажархёод, арайхан гэжэ олоһон алтанай сэнгэй тэжээлээр хооллуулжа таргалуулһан малайнгаа мяхые хулгайшад хомхойшуулда миинтээр бааралжа байһан Улаан-Үдын районой «Маяк» колхозой мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга [illegible] нуулга хэхээр болоол [illegible]

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Уншагшын түрүү бэшэг». «Эрхимүүдтэй алхамаа тэгшэдхэн» — Г. Минеевэй статья. «Табан жэлэй түрүүшүүлэй жэшээгээр» — тоошо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Хүршэ ажахынгаа амжалта хаража байгаад» — рейдэй материал.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Нэгэн һаналтай хүнүүдэй суг хүдэлхэдэ» — Л. Кобелевэй статья. «Тайгын [illegible]» — А. Григорьев, В. Лошаковой статья. «Совеэдүүдэй ажабайдал». «Хэлэһэн үгэ хоёрой алгасахагүй түлөө» — А. Стрекаловскиин статья. «Совет орон: шэнэ һонин» — ТАСС-ай суглуулбариһаа, мэдээсэлнүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда. «Номой шэнжэлэл ба шүүмжэлэл». Ким Балкован «Хүүргэ» гэжэ повестьдо Л. Хундановай бэшэһэн рецензи. «Геологуудай хани харилсаан» — АПН-эй корреспондентын статья. «Бүмбэрсэг дэлхэйн һонин» — ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанахи эльгээһэн тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Заншалта «Субботын галуунай» материалнууд. Сонос холнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Хүхюутэй хотохон». Фильм-концерт. 10.15 — «Таанадта, түрэлхид». 10.45—«Уран гартан». 11.15 — Баскетболоор Европын чемпионат. Эрэшүүл. Түгэсхэлэй наадан.

Улаан-Удэ. 11.55 — «Пионери» — киножурнал. 12.05 — «Нүхэд мелиораторнууд, һайн дэрөөр!». Телевизор харагшадай бэшэгүүдээр концерт. 12.35 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал.

Орбита. 12.55 — «Спортлотогой» 23-дахи тираж. 13.05— «Энээние таанад шадахат». 13.55 — Баскетболоор Европын чемпионат. Эрэшүүл. Түгэсхэлэй наадан. 15.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 15.30 — «Андронниковто үгэ үгтэнэ». «Кропоткинская, 12» —телевизионно фильм. 16.30 —«Радуга» гэжэ арадай уран бүтээлэй телевизионно уласхоорондын программануудай фестиваль (Итали). 17.00—«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 18.00 — «Ушастик» — мультфильм. 18.15—«Политическэ шэнжэлэлгэ» В. П. Бекетовэй хөөрөөн. 18.45—[illegible]. 19.30—19.45—Забайкалай [illegible] «Афганистанда арадай засагта эсэргүүгээ [illegible] ба империализмын [illegible] хүсэнүүд тухай». 20.40 — «Тревога» — телевизионно уран һайханай фильм. 22.00—«Время». 22.35—«Тюменскэ областиин Нижневартовск хотын «Октябрь» гэжэ нефтянигуудай Соёлой ордоной дуунай ба хатарай ансамблиин концерт. 23.00—Футболоор СССР-эй чемпионат. «Спартак» — «Днепр» (2-дохи тайм). 23.45 —«Александр Пушкин»—телевизионно баримтата фильм. 00.15—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 11.15—«Һайн шанартай эд бараа элбэг ехээр гаргаха». 12.25 — «Уран зураашад тухай хөөрэлдөөн. РСФСР-эй арадай уран зураашан О. Комов.

Улаан-Удэ. 12.55—Үхибүүдтэ. «Мой первый друг»—уран һайханай фильм. 14.05—«Баримтата фильм. 14.55—Фильм-концерт. «Элдэб он жэлэй аялга».

Орбита. 15.15—Дамжуулгын программа. 15.20 — «Приморье». Түрүүшын аяншалагшадай замаар. Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 15.40 — [illegible]шын мэргэжэлдэ һуража [illegible]шадай комсомольско отр[illegible] Останкинай концертнэ сту[illegible] болоһон уулзалга. 17.30—[illegible]атр ба сагъ. 18.35 — «По[illegible] Добронравовай шүлэгүү[illegible] найруулагдаһан дуунууд». «Фехтоваяар СССР-эй че[illegible]нат». 19.30—«Хүгжэмтэ ки[illegible] 20.00 — Футболоор СС[illegible] чемпионат. «Зенит»—«Ди[illegible]» (Киев). Забһартанда—20.4[illegible] «Амгалан нойрсогты, [illegible]шуул». «Лукошко с [illegible]». 21.45 «Арадай [illegible]нууд». 22.00 — «Ве[illegible]». 22.35 — «Маленькие тр[illegible]» —телевизионно олон се[illegible] уран һайханай фильм ([illegible] сери). 00.05 — Футб[illegible] СССР-эй чемпионат. «Ди[illegible]

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД. ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная—2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Госуд[illegible]ственного комитета Бурятской АССР [illegible] делам издательств полиграфии и кн[illegible]ной торговли. Н-02416. Заказ № 130. Индекс 59[illegible]